דאס אידישע וואָרט

THE ISRAELITE PRESS

The Only Jewish Newspaper in Western Canada Established 1910. Published DAILY

וועטער: קלאר און מילדער

זון אויפגאנג — 7.35
זון אונטערגאנג — 5.50

די איינציקע אידישע צייטונג אין מערב קאנאדע עטאבלירט אין 1910 דערשיינט

יעדן טאג

Vol. 21, No. 35. Winnipeg, Wed. February 18, 1931. Published Daily except Saturday and Sunday. דערשיינט יעדן טאג חוץ שבת און זונטאג מיטוואך, א׳ אדר, תרצ״א.

פאלקס-פארזאמלונג געהרופן פון די פועלי ציון אין ווינניפעג דאנערשטאג, 8.30 אוונט אין ציון זאל 165 סעלקירק עוועניו י. העסטרין זועט רעדן איבער דער באדייטונג פון מאקדאנאלדס בריוו ווענן דער ענגלישער ארץ ישראל פאליטיק

אראבישע פירער סטראשען ווידער מיט באיקאט קעגן אידן

פאַרזיצער פון אראבישער עקזעקוטיווע פראָטעסטירט צום הייכקאָמישאָנער קעגן פרעמער מאקדאנאלדס בריוו. „וואָס מאכט צונישט דעם ווייסן פאפיר״ — ראדיקאלע ציוניסטן און רעוויזיאניסטן אויך קעגן דעם בריוו און פלאנעווען אפשפאלטן זיך פון ציוניסטישער ארגאניזאציע

ווייטערדיקע פארהאנדלונגען וועלן מער ניט פארקומען דירעקט מיט׳ן קאבינעט

(ספעציעלע טעלעגראמע צו „דאס אידישע וואָרט״ פון „איטא״)

ירושלים, פעב. 18 (איטא). — די דראונג צו באיקאטירן אידישע פראדוקטן דערפאר אין די רעגירונג האט אנערקענט דאס רעכט פון דער אידישער אגענטור צו באשעפטיקן אויסשליסלאך אידישע ארבעטער אויף אירע אונטערנעמונגען, אין נעכטן נעמאטש געוואָרן פון מוזא קאזום פאשא, פארזיצער פון דער אראבישער עקזעקוטיוו, ווען ער און אנדערע אראבישע פירער האבן באזוכט דעם הייך־קאמישאנער, לארד טשענסלעלאר, צו פראטעסטירן קעגן פרעמיער מאקדאנאלדס בריוו צו דר. וויצמאן. — ווי עס ווערט דא באקאנט, די דעלעגאציע האט זיך באקלאגט, אז דעם פרעמיערס בריוו מאכט צונישט דעם גאנצן וויסן פאפיר פון אראבישן פאליטיק. דער בריוו, ווי זיי זאגן, איינגאנ־רירט די אראבישע פאליטיש רעכט־שאפט פון אויסלענדישן סטאטוס וואס אין אויסשליסלאך ניגסטיק פאר דער אידישער נאציאנאלער היים אין ניט נאך די פארדרונג פון די אידישע ארבעטער פאר א גרעסערן חלק אין די געזעלשאפט־לאכע ארבעט.

לאנדאן, פעב. 18 (איטא). — דער צווייטער טייל פון די פארהאנדלונגען צווי־שען דער אידישער אגענטור און דער רע־גירונג וועלן מער ניט אנגעפירט ווערן דיי־רעקט מיט א קאמיסיע פון קאבינעט מי־נאסטערן, נאר מיט נידערעריקערע באאמטע פון די מיניסטעריומס. — ווי עס ווערט באקאנט דער „איטא״ פון ראיעלע קוואלן

אנשטאט דער סוב־קאמיסיע פונ׳ם קא־בינעט, וועט דער רעגירונג ביי די פאר־האנדלונגען זיין פארטראטן פון סער דזש. שאקבארא, פערמאנענטער אונטער־סעק־רעטאר פון קאלאניאלן אפיס, און די אונ־טער סעקרעטארן פון פינאנץ און אויסערן מיניסטעריומס.

מאלקאלם מאקדאנאלד (דעם פרעמיערס זון) און לארד ארזוואלקאט אייטשיסאָן, וועלכע האבן נעמומען אנטייל אינ׳ם ער־שטען טייל פון די פארהאנדלונגען, וועלן זיך איצט אויך באטייליקן. דער ערשטער וועט זיין דער פארמיטלער צווישן דער רעגירונג און דער איצטיקער קאמיסיע.

די אידישע אגענטור וועט אזוי מער ניט האבן קיין גלעגענהייט צו פארהאנדלען דירעקט מיט׳ן קאבינעט.

שפאנישע מאָנארכיסטן פאראייניקן זיך און פארמירן קאָאליציע רעגירונג צו פארטיידיקן מאָנארכיע

נוריערק, פעב. 18. — לויט א ראדיא פאן באריכט פון דעם פארשטייער פון דער אסאשייעטער פרעס אין מאדריד, האבן דארטן די מאנארכיסטישע פירער פאר־אייניקט זיך צו פארטיידיקן די מאנארכיע און אויסמיידן א מיליטערישע דיקטאטור.

נאכדעם ווי דער ראדיקאלער פירער גווערא האט נעכטן נעלאזט וויסן דעם קענץ אז ער קאן ניט צוזאמענשטעלן קיין קאבינעט, האבן די מאנארכיסטן אנגענו־מען זיך צוזאמענשטעלן א רעגירונג. דר. יוליא וואיס, נעוועזענער פינאנץ מיניס־טער, האט אנאנסירט, אין דער לייער קא־בינעט וועט נור אפשר היינט איינגע־שוואָרן ווערן, און פון קאן זיין, אז דער נעוועזענער פרעמיער, גענעראל בערענג־טערפע וואס האבן געפירט צום העכסטן שטאק.

די פרויען זיינען ביידע געווען זקנות, — מר. מאס, 60 יאר, און רחל ראזען, 88 יאר. דעם מאנס נאמען האט מען דערווייל ניט געקאנט אויסנעפינען.

די איבעריקע איינוואוינער פונ׳ם שטע־לעמענט, אין זייערע נאכט קלייידער, האב־בען זיך קוים ארויסגעראטעוועט. דורך די פייער לייטערס מיט דער הילף פון פייערלעשער, פאליציי און שבנים.

ניין נעגערס אומגעקומען פון טרינקען פארגיפטעטע משקה

טשעסטערטאון, מע., פעב. 18. — ניין נעגערס, איינע פון זיי א פרוי, זיינען דא געשטארבן לעצטע נאכט אין אנאניעס, ווי א רעזולטאט פון טרינקען פארגיפטעטע משקה, וועלכע זיי האבן געקויפט, ווי עס וויינט זיך ארויס, אין א גאראדש.

נאך א צאל זיינען קראנק, און אייניקע וועלן ווארשיינלאך שטארבן. לויט א באר־יכט פון די באאמטע, די אלקאהאל איז פארקויפט געוואָרן ווי „אנטי־פריז״, און די פארקויפער האבן אפילו אין געראנק ניט געהאט אז מען קויפט עס פאר א געטראנק.

די אלקאהאל איז אפגעטראגן געוואָרן צו דער היים פון הערבערט ווילס און זיין פרוי לינא, וועלכע זיינען איצט ביידע טויט. א פארטיע פון 15 מענשן, אין עלי־טער פון 30 ביז 60 יאר, האט זיך באט־רויליקט אין דער „הוליאנקע״, פאר וועלד־בער די מייסטע האבן באצאלט מיט זייער לעבענס.

דריי אומגעקומען אין שריפה אויף דער ניו־יאָרקער איסט סייד

ניו־יארק פעב. 18. — צוויי פרויען און איין מאן זיינען אומגעקומען נעכטן פרי, ווען א שריפה האט פארניכטעט א זעקס־שטאקיקע טענעמענט הויז אויף ניו־יארקער איסט־סייד.

נאכדעם ווי דאס פייער איז אויסגע־לאשן געווארן, זיינען די קערפערס פון די פרויען געפונען געווארן אין א דורך אויפ׳ן פינפטן שטאק, און דער מאן איז געלעגן אז אויסגעצווינגענער אויף די

אָנב - אורחא

פון מארק

שמועסן איבער טאָג־פראגעס

א סדרה אויסטייטשונגען. — א פראיעקט פון א נייער ישיבה. — אויסטייטשונגען לויטן נוסח ענגלאנד. — מיליאנערן פון צען מיליאנען קארבו. — משטיינס גנזאנס, אידישע בגירים.

טשווירטשילס ווייסער פאפיר איז געווען אן אויסטייטשונג פון דער באלפור דע־קלאראציע.

פעספילדס ווייסער פאפיר איז געווען אן אויסטייטשונג פון טשווירטשילס ווייסן פאפיר.

מאקדאנאלדס בריוו צו ווייצמאנען איז אן אויסטייטשונג פון פעספילדס ווייסן פאפיר.

און מאקדאנאלדס בריוו ווערט ערשט אויף א פארשיידענעם אופן אויסגע־טייטשט, — אייניקע אידן די אראב־בער טייטשן אים אויס, אז ער איז גינס־טיק פאר אידן, און אנדערע (ווי דער ניו־יארקער „טאג״, למשל) — אז ער דרייט בלויז א ספאדיק און ס׳איז ניט גוט.

און די סאמע לעצטע אויסטייטשונג מאכט ערשט די אויספיר מאכט, און אי״ר־ע אויסטייטשונגען פון די אויסטייטשונ־גען צו די אויסטייטשונגען פון די אויס־טייטשונגען זיינען, כידוע, די סאמע ארר־גינעלע: זיי זיינען לכל הרעות גינסטיק — פאר ענגלאנד.

***

עס וואלט אפשר געווען א פלאן, אז די ציוניסטן זאלן גרינדן א ישיבה וואו מען זאל לערנען באלפור דעקלאראציע מיט מפרשים און מפרשים צו מפרשים, אט, ווי מען לערנט, לחבדיל, נמרא מיט רש״י, תוספות, מהרש״א און א. וו.

נישקשה, קיין בטלנים אויף אפצוגעבן זיך מיט אזעלכע גריבלענישן פעלן אונז ניט, און קיין מניעה פון תלמידים פאר אזא ישיבה וועט ניט זיין.

אבער ענדיקן וועט זיך עס מוזן מיט א „תיקו״, — אז משיח וועט קומען, נעלן מיר ערשט דאן וויסן גענוי וואו מיר האל־טען מיט ענגלאנד.

און די וואס ווארטן אויף דער ישועה פון ענגלישע דעקלאראציעס און אויס־טייטונגען קאנען שוין טאקע בעסער נע־מען דע סנעענטנן וועג און ווארטן ביז משיח וועט קומען . . .

***

איך פערזענלאך גלויב, אז פרעמיער מאקדאנאלדס אויסטייטשונג פון לארד בעספילדס פאפיר ענדערט דעם אינהאלט פונ׳ם פאיר לטובת די אידן.

איי וואס דער פרעמיער האט אזוי עק־שנות׳דיק פארזיכערט, אז דער ווייסער פאפיר ווערט ניט געענדערט מיט זיין דערקלערונג?

איז דאס עטען געווארן צוליב צוויי טעמים: ערשטנס, כדי די אראבער זאלן ניט ווערן צופל אומרואיק, אזן, צווייטנס, כדי עס זאל פארבלייבן א ברייטערער פעלד פאר נייע אויסטייטשונגען, וואו דאס וועט נויטיק זיין.

און ווער ווייס, ווען דאס וועט נויטיק זיין פאר דער ברייטישער רעגירונג?

ווען פעספילדס ווייסער פאפיר איז ארויסגעגעבן געווארן, איז דו לאנג געווען זייער אן אומרואיקע אין אינדיע.

איצט, אז די לאנג אין אינדיע ווערט קלערער און די דראנדיקע וואלקנס ווערן צעבלאזן פונ׳ם ווינט, קאן מען מאכן הנחות פאר די אידן.

מארגן קאן עס חלילה ווערן אומרואיק אין ענגלאנד, און — א נייע אויסטייטשונג

***

דאס איז ניט קיין מעשה פון „א מיליא־נער פון אוואדע צען טויזנט קארבן״, ווי מען פלעגט זיך אויסדריקן ביי אונז אין די שטעטלאך.

דאס איז א מעשה פון טאקע אמת׳די־קע מיליאנערן, אין דאלארס און פונטן.

איינער פון זיי איז געווען נתן שטראוס, א „סוחר פרינץ״, א מולטי־מיליאנער, וואס האט נאך זיין טויט איבערגעלאזט א ירושה פון איין איינציקן מיליאן דאל.

דער צווייטער האט נאר מער געקרטן וועלטן. ער איז געווען באראטבט ווי דער גרעסטער אינדוסטריאליסט אין דער ברייטי־שער אימפעריע. ער איז געווען דער אר־נאגיזאטאר און דער הויפט אנפירער פון די גרעסטע אונטערנעמונגען אין דער אימ־פעריע, אין וועלכע עס זיינען געווען פאר־וויקלט טויזנטער מיליאנען דאלארס.

— לארד מעלטשעט. — און געשטארבן איז ער און איבערגעלאזט א ירושה, ווי עס ווערט באריכטעט פון . . . א האלבן מיליאן פונט, ארום צוויי מיט א האלבן מיליאן דאלאר.

צוויי קינדער פון ארימע אידישע אי־מיגראנטן, ביידע, יעדערער אויף זיין אופן, געווארען זיך א לעבן מיט פאר־מעגנס, איבערגעהאלטן אין די הענט חונ־דערטער מיליאנען, און געשטארבן כמעט ווי ארימעלייט.

***

מילא, עס רעדט זיך אזוי: חוץ זייער שאדן אויף אונז געזאגט געווארן, — מיר וואלטן ניט אויסגעוועזט קענן א רייכן פע־טער. וואס זאל אונז איבערלאזן אזא גיש־מיקע ירושה, ווי איין מיליאנטשיק, כאטש אין אט די קליינטשינקע אמערי־קאנער דאלער־אסיגנאציעס.

אבער אין זייער שטאנד, איז באמת א ביטערער רחמנות אויף די יורשים. און ווי וועלן זיי טאקע נעבאך מאכן א לעבן!

פארשטיי איך נתן שטראוס: ערשטנס, האט ער פאר זיין לעבן אפגעגעבן צענד־ליקער מיליאנען אויף צדקה, און, צווייט־טענס, איז ער בסך־הכל געווען א „סטאר־קי׳פער״, א שותף אין א קראם.

אבער מעלטשעט, דער שעכטיקער איג־דיסטריאליסט פון דער ברייטישער איט־פערע, — ווי ער האט אונז אפגעגעבן, און ווי אנטוישט איך בין אין אים, ס׳איז פשוט א חרפה פאר די נויאס!

אידישע „מיליאנטשיקעס״, מ׳שטיינס נעזאגט, — מיט ליידיקע הענט ברענט מען א וועלט.

— און טוט חלילה א ווינטל א בלאז פאר דער צייט, איז מען טאקע אין דער ערד מיט די ביינער . . .

י. העסטרין

165 סעלקירק עוועניו

טעלעפאָן סיסטעם מאכט נוטע פראָפיטן

כאטש דאס יאר איז געווען א שווערער און די צאל טעלעפאנען אין דער פראווינץ האט זיך עטוואס פארקלענערט, האט דער מאניטאבער טעלעפאן סיסטעם פאר׳ן פי־נאנציעלן יאר וואס האט זיך פארענדיקט נאוו. 30טן, נעמאכט $185,303.07 ריינע פראפיטן. — לויט א באריכט פונ׳ם טע־לעפאן קאמישאנער, דזש. ע. לאוריי, פאר דער לעגיסלאטור.

די צאל טעלעפאנען איז פאר דער צייט געפאלן פון 76,042 צו 1929 צו 75,415 אין 1930, א פארקלענערונג פון 627. די צאל וואלט נאך מער פארקלענערט גע־ווארן, לויט׳ן באריכט, ווען דער דעפארט־מענט העלפט נעהן אויף א סך אבאנענטן, באזונדערס אין די דארפישע געגענדן, דערמיט וואס די צאלונגען זיינען פאר־לייכטערט געווארן אויף קליינע אויסצאָ־לונגען פאר א ליינגערן פעריאד.

(::)

דיינקט אז קריזיס ווערט שוואכער

מאנטרעאל, פעב. 18. — סענאטאר ראבערטסאן, ארבעטס מיניסטער, האט ריידנדיק דא ביי א פרוישן פארזאמלונג, דערקלערט, אז דער קריזיס נייט שוין שוואכער. אז דאס וועט זיך שוין גוט אנזעען ארום מאי אדער יוני.

דער מיניסטער האט נעדערט פאר דעם מאנטרעאלער פרוישן קלוב.

ניקאָלאיעווער פאראיין העלפט סטרייקערס

דער ניקאלאיעווער הילף פאראיין בעט אונז צו מעלדן, אז ביי זייערער א פאר־זאמלונג האבן זיי אנגענומען א באשלוס צו שטיצן די סטרייקערס פון דזשייאקב און קראוליי, פינאנציעל און מאראליש און, אז דער דזשיקער פאראיין האט ביידע שטייערס צען דאלאר צום סטרייק פאנד.

הכנסה פון מאניטאבער רעגירונג פונ׳ם משקה פארקויף איז באדייטנד געוואקסן לעצטן יאָר

די ריינע פראפיטן פון דער מאניטאבער רעגירונג פונ׳ם משקה פארקויף פאר׳ן פי־נאנציעלן יאר וואס האט זיך געענדיקט אפריל 30טן, 1930, איז געווען די סומע פון $2,044,980.79. — אויף ארום 52 טויזנט דאלאר מער ווי דעם פריעריקן יאר. — לויט א באריכט פון אסטרני דזשיי־נעראל הערזשאר אין דער לעגיסלאטור.

די נעדעסטע פראפיטן האט געגעבן ווי־ניפעגער דיסטריקטן, — ארום 1 מיליאן מיט 785 טויזנט דאלאר, מיט 85 טויזנט דאלאר מער ווי דעם פריעריקן יאר. דאס צווייטע ארט פארנעמען דער מינען דיס־טריקט פון דחי פעט, מיט 123 טויזנט דאלאר. ברענדאנער דיסטריקט איז דער דריטער, מיט 85 טויזנט דאל., און דאן קומט פארטעדזש לא פרייריי, מיט 26 טויי־זענט דאלאר, און דאפין, מיט 25 טויזנט דאלאר.

דער סך־הכל משקה פארקויפט פאר׳ן יאר איז געווען (אין קיילאכרייטע ציפערן): שנאפס, 4 מיליאן מיט 700 טויזנט דאל., און ביר, קארנע 3 מיליאן דאלאר.

די רעגירונג האט אריינגענומען אין שטייערן פון ברויעריען קארנע 450 טוי־זענט דאלאר, און פון „פערמיט״ 93 טוי־זענט דאלאר.

די רעגירונג האט פאר׳ן יאר אויסגע־נעבן 118 טויזנט דאלאר אויף אכטונג נעבן אויפ׳ן אפפיס פון די משקה נעוועצן.

פארלאנגען פארבאָט פון סאָוועטשע אימפאָרטן קיין קאנאדע

קוועבעק, פעב. 18. — א דעבאטע האט זיך אנגעפאנגען אין דער קוועבעקער לע־גיסלאטור איבער דעם פארשלאג פון דעפ. פראנק קארעל, אז די דאמיניאן רעגירונג זאל אויפגעפארדערט ווערן צו פארבאטן אלע אימפארטן פון סאוו. רוסלאנד. דעפ. פ. ר. דוטרעמבלעי האט געשטיצט דעם פארשלאג, וועלכער איז אויף פארטיידיקט געווארן פון אנדערע דעפוטאטן.

מר. קארעל האט געוואָרנט קעגן דער אריינדרינגונג פון סאוועטישער פראפאג־נאנדע און קעגן די געפארן פאר קאנאדער פראספעריטעט פונ׳ם סאוועטישן אויס־טאן אנדלעדיק אליין.

נאנדי וועט באלד אָפּשטעלן קאמף קעגן ענגלאנד, ווערט געהאָפט

ניו־דעלהי, פעב. 18. — ווען מאהאט־מא נאנדי האט פארלאזן דאס רעגירונגס הויז אין דער נייער פרעכטיקער חוים־פט־שטאט פון אינדיע, ניו־דעלהי, נאך א שמועס מיט וויצע־קעניג צו־ריק אין דער ווייטער־קעניג׳ס ווי־לא, אז זיי זאלן פירן צו דער פול־שטענדיקער באראיקונג פון אינדיע.

נאנדי, נאך א שמועס מיט די דעלעגי־טן פון אינדישער קאנפערענץ אין לאנדאן, האט אליין פארגעשלאגן דעם וויצע קעניג די אודיענץ. ער האט זיך געווענדעט צו אים זייער העפלאך, אדרעי־סירנדיק אים „מיין מייערער פריינט״.

נעדיינקענדיק דעם איינפאכן געשמאק פון זיין נאסט, האט דער וויצע־קעניג צו־געשיקט נאנדין א קרינל צינענע מילך און א קערבל ווייינטרויבן, וואס איז די געוויינלאכע דיעטע פון דעם אינדישן פירער און נביא.

די פארהאנדלונגען האבן זיך אנגעפאנגען, האט לארד אירווין גע־זאגט אז דער אינדישער אלע פאליטישע ארעס טירטע, ווען נאנדי זאל צוריקרופן דעם נעהאמט אומגעהארכזאמקייט קאמפיין.

נאנדי, נאך א שמועס מיט די דעלעגי־טן פון מעיאר וועב און די אלדערמען גרעי, בלומבערג און ענדרוס.

די סטרייקערס, אויף א מיטינג לעצטן אונט, האבן באשלאסן, אז זיי זיינען גרייט צו קומען צו פארהאנדלונגען מיט דזשייאקב און קראוליי, און זיי זעען ניט אויס קעגן דעם, אז די קאמיסיע פון סיטי קאונסיל זאל זיין אנווענד ביי די פאר־האנדלונגען. אבער וואס פאר א אויסלייף עס זאל ניט דערגרייכט ווערן ביי די פאר־האנדלונגען, וועט ער נים זיין ווירקזאם, וואו ער וועט ניט נוטצבארייכן ווערן דורך אן אפשטימונג פון די סטרייקערס.

מיטגלידער פון דער קאמיסיע פון סי־טי קאונסיל האבן לעצטן אונט באשלאסן צו פארדרונג א געמיינשאפטלאכע זיצונג פון ביידע צדדים אזוי שנעל ווי ביידע וועלן אנגענומען דעם פארמיטלונגס פאר־שלאג, מען קאן דערפאר דערוואַרטן, אז אזא זיצונג זאל פארקומען נאך היינט.

(::)

מען טאָר ניט דורכגיין א נאס

אז עס זיינען דא געזעצן וועגן דעם וואו אוטומאביל מאגן גיין און וואו ניט, וואו זיי קאנען אויסקירעווען זיך און וואו ניט, און א. וו., דאס וויינט אלע, ווייניפעגער בירגער מוזן איצט אבער אויך וויסן, וואו זיי מאגן דורכגיין א נאס, און וואו ניט.

לויט א „בייליאו״ אנגענומען פונ׳ם סיטי קאונסיל מאנטאג אונט, מאג א פוסטייער איבערקרייצן א נאס, אויף וועלכער ס׳איז דא א טראמווייי ליניע, נאר דארטן וואו ס׳איז א ראג, און וואו עס זיינען דא פארקער סיגנאלן, קאן ער גיין נאר ווען ס׳איז דא א גרינע ליכט, וואס עפנט דעם פארקער אין זיין ריכ־טונג. פאר איבערקרייצן א נאס מיט. א טראמווייי ליניע אין מיטן קווארטאל וועט מען טטריח זיין אין פאליציי צירקל.

אויף די נאסן וואו עס איז ניטא קיין טראמווייי ליניע אין די באשריינונגס ניט חל.

היינט מיטינג פון שטאָט קאָמיטעט

אלע פערמאנענטע קאנפערענץ דעלע־גאטן, מיטגלידער פונ׳ם „שטאט קאמי־טעט פאר 1931״ זיינען איינגעלאדן צו א גענעראל פארזאמלונג היינט (מיטוואך), 8 אוונט, אין שטיימאנס האל. באריכטן פון די ניי־דערווייטערטע קאמיסיעס וועלן אפגעגעבן ווערן אין אנדערע פראגן וועלן פארהאנדלט ווערן.

דעלעגאטן זיינען געבעטן מיטצובריי־נגען זייערע „קרעדענשל״ קארטלאך.

(::)

באלקן פון טעאטער אין רוים ברעכט זיך איין

רוים, פעב. 18. — 13 מענשן זיינען ערנסט פארוואונדעט געווארן אין דער פא־ניק וואס האט ארומגעכאפט דעם עולם אין מארגאנא טעאטער, ווען דער באלקן האט זיך אנגעהויבן איינברעכן בעת אן אויפפירונג.

דער ארקעסטער האט אומזיסט גע־שפילט פאשיסטישע מעלאדיעס צו באר־איקן דעם עולם. דער המון האט זיך גע־שפארט אין די טירן, און א צאל זיינען ערנסט פארוואונדעט געווארן.

שלאָגט פאר שניידן די פריז פון גאלד ווי א מיטל קעגן קריזיס

באפאלא, פעב. 18. — ריידנדיק דא ביי א באנקעט פון האנדלס קאמער, האט ארטור מיהען, נעוועזענער פרעמי־ער פון קאנאדע, פארגעשלאגן, אז דער פריז פון גאלד, וואס דינט ווי אונזער געלט באזיס, זאל געשניטן ווערן אויף א דריטל, אז זאלן זיי זאלן דאן אנגע־נומען ווערן ווי אן אויסטויש מיטל. אמע־ריקע, גלויבט ער, דארף זיין די ערשטע צו טאן דאס, און דאס וועט העלפן צו אייזיטיקן דעם קריזיס.

אבער אלע פעלקער מוזן העלפן דער־רינען. האט מר. מיהען געזאגט. דאס וואלט געהעכערט דעם פריז פון זילבער און אויפגעשטעלט די קויף קראפט פונ׳ם בארענט. וואו זילבער איז דער געלט באזיס.

אינפלוענצא אין מילדער פארם פארשפרייט זיך

אז אינפלוענצא מנפח, אין א מילדער פארם בושעוועט איצט אין שטאט. כאטש קיין סטאטיסטיק פון דער צאל קראנקע איז ניטא, ווייל צוליב דער מילדקייט פון דער קראנקהייט ליגן די קראנקע צעווייט־לאך אין די היימען און באריכטן ווי זיי־ער קראנקהייט, זעט עס אבער אויס, אז עס זיינען דא ווייניק פאמיליעס וואס האבן אינגאנצן אויסגעמיידן די אינפלוענ־צא, און כמעט אין יעדן הויז אין דא איי־נער אדער מער חולאים.

די מנפח שפירט זיך אין די געשעפטן, פעסיעס, שאפס אז א. וו., וואו מען אר־בעט מיט פארקידצע פערסאנאלן. אפי־לו די פאליציי אין דא ווערסטע צאלן זיין ער צינגן, אין א סך פון זיי ליגן אין די בעטן.

די אינפלוענצא אדער גריפ אין פון א מילדן כאראקטער, און ווען די געהעריקע פארזיכטיקייט מיטלען ווערן אנגענומען (איינשליסנדיק באראטונג מיט א דאק־טאר), איז זי ניט געפערלאך.

(::)

פרוי איז זיך נוסק אן איר מאן, וועלכן זי איז חושד אין אומטרייטייט

עוועגסטאן, איל., פעב. 18. — דער וואָרנס פון אייפערזוכט האט אזוי לאנג געגעבערט מרס. מערי דזשעינינגס מח, ביז איר נערוולד האט געפלאצט און זי האט אפגעטאן איר מאן די פאלגנדע שפיצלאך:

זי האט צענומען דעם אויוטן אויף שטיקלאך און זי האט באהאלטן געוויסע טיילן פון אים אזוי, אז איר מאן זאל ניט קאנען פאר זיך אפקאכן א מאלצייט.

זי האט צערייסן אויף פיצלאך א נייע קלייד וואס איר מאן האט איר צוקויפט מיט א פאר טעג פריער.

זי האט אפגעשניטן די טעלעפאן דראהטן אז ער זאל זיך ניט קאנען דורכרייבן מיט ״זיינע געליבטע״.

זי האט אונטערגעלייגט גאנצע בערג מיט שטיין אונטער דיי בעט און זי האט אלע זיינע אנצוגן, העמדלאך און זאקן געשניטן אויף פאסן.

מרס. דזשעינינגס האט זיך אריינגעגר־מען אין קאפ אריין, אז איר שיינער מאן איז פארליבט אין אלע שיינע מיידלאך און פרוען און אז זיי אלע זיינען שטערב־לאך פארליבט אין אים. די הויפט קרבנות אין דער דראמע זיינען נאטירלאך מר. און מרס. דזשעינינגס, מחמת לויט מר. דזשע־נינגס איז ער אין קיינעם ניט פארליבט.

(::)

א טעות אין נעכטיקן געזעל־שאפטלאכן קאלענדער

דורך א פארזעען פונ׳ם נעוועצטן אנאנ־דאמוס פון די אונטערנעמונגען אנאנ־סירט אין נעכטיקן געזעלשאפטלאכן קא־לענדער פארבונדן געווארן. נאך׳דשבת, פעב. 21טן, דארף ריכטיק זיין לויט׳ן סדר, זונ־טאג פעב. 22, מאנטאג, פעב. 23 און זונטאג מארט 1.

(::)

טעות אויסבעסערונג

די „איטא״ מאכט באקאנט די פאלגנדר־קע אויסבעסערונג אין דעם טעקסט פון מאקדאנאלדס בריוו, וואס איז פארעפנט־לאכט געווארן לעצטן מאנטאג, אין ד. א. וו.:

אין דעם צווייטן זאץ פון 9טן פאראג־ראף איז ארויסגעפאלן א שורה. דער זאץ דארף זיך לייענען אזוי: „עס איז ווינשנס־ווערט קלאר צו מאכן, אז מיט דעם אויס־דרוק „לאנדלאזע אראבער״, אויף וועמען די ווערטער אין דעם דערמאנטן פאראג־ראף באצייען זיך, זיינען געמיינט אזעלכע אראבער, וועגן וועלכע עס קאן באוויזן ווערן, אז זיי זיינען באזייטיקט געווארן פון לאנד. וואס זיי האבן פארנומען און זיינען פון דעם אראפגעזעצט געוואָרן דעם וועגן דאס לאנד איז איבערגענאנגען אין אי־דישע הענט און זיי האבן ניט געקראגן קיין אנדער לאנד אויף וועלכן זיי זאלן זיך קאנען איינארדענען״.

די אונטערגעצייכנטע שורות זיינען דורך א טעות אויסגעלאזן געווארן פונ׳ם טעקסט, ווי ער איז פארעפנטלאכט געווארן.

(::)

אין אידישן שאך־קלוב

דאנערשטאג, דעם 19טן פעברואר, וועט די „איי״ טים פון אידישן שאך קלוב באג־נעגענען די אייסלענדער פון אין זייערע קלוב צימערן, 637 האום סטריט, ביים פרט. דזשעינינגס, מחמת לויט מר. דזשע־נינגס איז ער אין קיינעם ניט פארליבט.

(::)

טעות אין נעכטיקן געזעל־שאפטלאכן קאלענדער

דורך א פארזעען פונ׳ם נעוועצטן אנאנ־דאמוס פון די אונטערנעמונגען אנאנ־סירט אין נעכטיקן געזעלשאפטלאכן קא־לענדער פארבונדן געווארן. נאך׳דשבת, פעב. 21טן, דארף ריכטיק זיין לויט׳ן סדר, זונ־טאג פעב. 22, מאנטאג, פעב. 23 און זונטאג מארט 1.

(::)

טעות אויסבעסערונג

די „איטא״ מאכט באקאנט די פאלגנדר־קע אויסבעסערונג אין דעם טעקסט פון מאקדאנאלדס בריוו, וואס איז פארעפנט־לאכט געווארן לעצטן מאנטאג, אין ד. א. וו.:

אין דעם צווייטן זאץ פון 9טן פאראג־ראף איז ארויסגעפאלן א שורה. דער זאץ דארף זיך לייענען אזוי: „עס איז ווינשנס־ווערט קלאר צו מאכן, אז מיט דעם אויס־דרוק „לאנדלאזע אראבער״, אויף וועמען די ווערטער אין דעם דערמאנטן פאראג־ראף באצייען זיך, זיינען געמיינט אזעלכע אראבער, וועגן וועלכע עס קאן באוויזן ווערן, אז זיי זיינען באזייטיקט געווארן פון לאנד. וואס זיי האבן פארנומען און זיינען פון דעם אראפגעזעצט געוואָרן דעם וועגן דאס לאנד איז איבערגענאנגען אין אי־דישע הענט און זיי האבן ניט געקראגן קיין אנדער לאנד אויף וועלכן זיי זאלן זיך קאנען איינארדענען״.

די אונטערגעצייכנטע שורות זיינען דורך א טעות אויסגעלאזן געווארן פונ׳ם טעקסט, ווי ער איז פארעפנטלאכט געווארן.

(::)

אין אידישן שאך־קלוב

דאנערשטאג, דעם 19טן פעברואר, וועט די „איי״ טים פון אידישן שאך קלוב באג־נעגענען די אייסלענדער פון אין זייערע קלוב צימערן, 637 האום סטריט, ביים פרט. דזשעינינגס, מחמת לויט מר. דזשע־נינגס איז ער אין קיינעם ניט פארליבט.

(::)

ווייטערדיקע פארהאנדלונגען וועלן מער ניט פארקומען דירעקט מיט׳ן קאבינעט

(ספעציעלע טעלעגראמע צו „דאס אידישע וואָרט״ פון „איטא״)

ירושלים, פעב. 18 (איטא). — די דראונג צו באיקאטירן אידישע פראדוקטן דערפאר אין די רעגירונג האט אנערקענט דאס רעכט פון דער אידישער אגענטור צו באשעפטיקן אויסשליסלאך אידישע ארבעטער אויף אירע אונטערנעמונגען, אין נעכטן נעמאטש געוואָרן פון מוזא קאזום פאשא, פארזיצער פון דער אראבישער עק־זעקוטיוו, ווען ער און אנדערע אראבישע פירער האבן באזוכט דעם הייך־קאמישא־נער, לארד טשענסלעלאר, צו פראטעסטירן קעגן פרעמיער מאקדאנאלדס בריוו צו דר. וויצמאן. — ווי עס ווערט דא באקאנט, די דעלעגאציע האט זיך באקלאגט, אז דעם פרעמיערס בריוו מאכט צונישט דעם גאנצן וויסן פאפיר אין שאפט א נייע פאליטיק. דער בריוו, ווי זיי זאגן, איינגא־רירט די אראבישע פאליטישע רעכט־שאפט פון אויסלענדישן סטאטוס וואס איז אויסשליסלאך גינסטיק פאר דער אידישער נאציאנאלער היים אין ניט נאך די פארדרונג פון די אידישע ארבעטער פאר א גרעסערן חלק אין די געזעלשאפט־לאכע ארבעט.

ווין, פעב. 18 (איטא). — די עסטריי־כער ראדיקאלע ציוניסטן, אנגעפירט פון דר. דאבערט שטרייקער, האבן אנגענומען א באשלוס צו פאראייניקן זיך מיט די רעוויזיאניסטן, זי א. ז. ווילכאס פון דער רעגירונג בריוו צו דר. וויצמאן.

פאריז, פעב. 18 (איטא). — א פלעג־נארע זיצונג פון דער רעוויזיאניסטישער עקזעקוטיווע איז פארגעקומען נעווארן אין פאר־ריז אויף פעב. 21טן אין פארבינדונג מיט דער אפאציע פון די רעוויזיאניסטן צו די רעזולטאטן פון די ביז איצטיקע פאר־האנדלונגען מיט דער רעגירונג.

אויף דער זיצונג וועלן פארהאנדלט ווערן וויכטיקע פראגאס, איינשליסלעך די באַ־פארשלאג אינגאנצן אינבערצווייטן די באַ־ציאונגען מיט דער ציוניסטישער ארגאני־זאציע.

ריכארד ליכטהיים, דייטשער רעוויזיאָ־ניסטישער פירער; מאיר גראסמאן, פון ענגלאנד; און מ. סאסקין, פון זשענעוואה, זיינען איצט אויס׳ן וועג קיין פאריז צו דער זיצונג.

לאנדאן, פעב. 18 (איטא). — דער צווייטער טייל פון די פארהאנדלונגען צווי־שען דער אידישער אגענטור און דער רע־גירונג וועלן מער ניט אנגעפירט ווערן דיי־רעקט מיט א קאמיסיע פון קאבינעט מי־נאסטערן, נאר מיט נידערעריקערע באאמטע פון די מיניסטעריומס, — ווי עס ווערט באקאנט דער „איטא״ פון ראיעלע קוואלן

אנשטאט דער סוב־קאמיסיע פונ׳ם קא־בינעט, וועט דער רעגירונג ביי די פאר־האנדלונגען זיין פארטראטן פון סער דזש. שאקבארא, פערמאנענטער אונטער־סעק־רעטאר פון קאלאניאלן אפיס, און די אונ־טער סעקרעטארן פון פינאנץ און אויסערן מיניסטעריומס.

מאלקאלם מאקדאנאלד (דעם פרעמיערס זון) און לארד ארזוואלקאט אייטשיסאָן, וועלכע האבן נעמומען אנטייל אינ׳ם ער־שטען טייל פון די פארהאנדלונגען, וועלן זיך איצט אויך באטייליקן. דער ערשטער וועט זיין דער פארמיטלער צווישן דער רעגירונג און דער איצטיקער קאמיסיע.

די אידישע אגענטור וועט אזוי מער ניט האבן קיין גלעגענהייט צו פארהאנדלען דירעקט מיט׳ן קאבינעט.

דאָנערשטאָג, פעב. 19

ווינניפעג

8.30 אוונט — אין ציון זאל — 165 סעלקירק עוועניו — י. העסטרין

ווינניפעג

אין מילדער פארם פארשפרייט זיך

ווינניפעג

אין דזשעינינגס מנפח, אין א מילדער פארם בושעוועט איצט אין שטאט. כאטש קיין סטאטיסטיק פון דער צאל קראנקע איז ניטא, ווייל צוליב דער מילדק

THE ISRAELITE PRESS
The only Jewish Newspaper in Western Canada.
אידישע וואָרט
Office and Place of Business: New Israelite Press Bldg., 165 Selkirk Ave. East
Published daily except Saturday and Sunday
ENTERED AS SECOND-CLASS MAIL MATTER AT OTTAWA
Subscription: $6.00 per year
Established 1910 Phones: 55 409—62 213
Winnipeg — Manitoba

די הילף פאר'ן פארמער, — וועט זי העלפן?

געמשיטע פארמעריי. ווי א לייזונג צו דעם פארמערס פראבלעמען, ווערט פראפאגאנדירט אין מערב קאנאדע פון נאך דער מלחמה אן. מען האט שוין לאנג אנטדעקט, אז ספעציאליזירנדיק זיך אויף דער פראדוקציע פון תבואה און פארנאכלעסנדיק אנדערע קוואלן פון לאנדווירטשאפטלאכער הכנסה, שטעלט דער פארמער צופיל אין קאן "אויף איין קארט", און ער ווערט לייכט רואינירט. ווען די גערעטעניש און פרייזן אויף תבואה זיינען שלעכט פאר א יאר, אדער ווי עס פאסירט אפט, פאר עטלאכע יאר נאכאנאנד. האט ער אבער אביסל אייער, פוטער, גרינס, פלייש, חזיר-פעט און א. וו. פון זיין פארם, דאן האט ער א שטיקל הכנסה דורכ'ן יאר און קאן לייכטער אריבערטראגן אן אומגערעטעניש אדער אפילו עטלאכע אומגערעטענישן נאכאנאנד.

די פראפאגאנדע און די מיטווירקונג פון די פראווינציעלע רעגירונגען האבן געבראכט גאנץ ממשות'דיקע רעזולטאטן אין די פריירי פראווינצן, און די פראדוקציע פון לאנדווירטשאפטלאכע פראדוקטן האט זיך שטארק צעוואקסן פאר די לעצטע יארן, אויפ'ן חשבון פון אימפארטן פון אנדערע לענדער.

דער גרעסטער טייל פון די מערב קאנאדער פארמערס איז אבער נאך אלץ פארבליבן ביי דער רייגער תבואה פארמעריי, און עס זייענען נאך דא ביי היינטיגן טאג א היבש ביסל פארמערס אין די פריירים, וואס דארפן קויפן אפילו פאר זייער איינענעם געברויך אזעלכע עלעמענטארסטע פראדוקטן, ווי אייער, און פוטער, און קארטאפל.

אין איר זוכעניש פון מיטלען ווי אזוי צו העלפן די פריירי פארמערס אין זייער איצטיקער קאמאסטראפאלער לאגע, פאראורזאכט פון נידעריקע פריזן און פון א מאנגל אין א מארק פאר זייערע תבואות, האט די רעגירונג פון פרעמיער בענעט באשלאסן צו דערמוטיקן אויף א ממשות'דיקן אופן די אנטוויקלונג פון געמישטער פארמעריי אין מערב קאנאדע. ניט וועלנדיק פארווייקלען די רעגירונג אין וועלכן ס'איז פינאנציעלן פלאן, האט פרעמיער בענעט, אין זיין רעדע אין רעדזשיינע, דערקלערט, אז די רעגירונג וועט זעען, אז א פריוואטע קרעדיט קארפאראציע, מיט א קאפיטאל פון פינף מיליאן דאלאר, זאל געגרינדעט ווערן מיט'ן צוועק צו געבן די פארמערס הלואות, אויף נידעריקע צינזן, פאר דער אנטוויקלונג פון פיצוכט, חזירים צוכט און א. וו.

דער פלאן ווערט איצט פארווירקלאכט. ווי ע. וו. ביטי האט דא די טעג אנאנסירט, איז אזא קרעדיט קארפאראציע שוין געגרינדעט געווארן און האט געקראגן א טשארטער. און זי וועט אנפאנגען איר טעטיקייט אזוי שנעל ווי די פאנדז, וואס זיינען אינוועסטירט ווערן פון די איינזאמענען, בענק און אנדערע פינאנציעלע אינסטיטוציעס, זוילן אריינקומען.

דאס מיינט, אז שוין דעם פרילינג וועט די פארמערס געגעבן ווערן די געלעגנהייט איינצופירן ביי זיך א געמישטע ווירטשאפט. יעדער פארמער אין די געגנטן וואו אזא ווירטשאפט איז פראקטיש, וועט קאנען קריגן קרעדיטן אויף פון צוויי הונדערט ביז טויזנט דאלאר פאר'ן איינקויף פון לעבעדיקן אינווענטאר, אויף צינזן ניט העכער פון זעקס פראצענט פיר יאר.

מר. ביטי, פונקט ווי די וואס האבן אויסגעארבעט דעם פלאן, לייגן אויף אים זייער פיל געוויכט. דער פלאן דארף ניט אפציען דעם פארמער פון זיין פארמעריי נאר דארף אים צוגעבן א נייעם קוואל פון שטענדיקער הכנסה, וואס וועט אים ארויסהעלפן סיי אין די ערגערע און סיי אין די בעסערע יארן

עס איז קיין ספק ניט, אז א סך פארמערס וועלן זיך באנוצן מיט דער געלעגנהייט, און אז דער פלאן וועט באמת עטוואס פארלייכטערן דעם פארמערס לאגע, באזונדערס אין די שלעכטע יארן.

אבער מיר קאנען ליידער ניט לייגן קיין באזונדערס גרויסן געוויכט אויף דעם פלאן, און מיר צווייפלען, אויב ער וועט קאנען א סך העלפן דעם פארמער, אויסער דעם וואס ער וועט אים אליין פארזארגן מיט זיין פאסיליע מיט פראדוקטן, וועלכע ער דארף איצט אפט קויפן, אדער אויסקומען אן זיי, — וואס איז נאטירלאך, אויך ניט קיין קליינעיקייט.

דער חסרון פון דעם פלאן איז דאס וואס זיין גרעסערער דערפאלג מוז ווידער, ווי אין דעם פאל פון תבואה פראדוקציע, איז דער גרעסטער מאס אפהיינגען אן אן אויסלענדישן מארק, וואס קריגט די זעלבע פראדוקטן אויך פון אנדערע לענדער און וואו מען מוז אויסשטיין א שארפע קאנקורענץ, אין וועלכער מען קאן זייער לייכט פארלירן, ווי ס'איז דער פאל מיט ווייץ דאס יאר.

מר. דזשאפרעי, פרעזידענט פון דער סו ליין, ריידנדיק דא צוזאמען מיט מר. ביטי, האט דערציילט וועגן דעם גרויסן דערפאלג פון אן ענלאכן פלאן אין מינעזאטא. אבער אין מינעזאטא איז דא א גרעסערע שטאטיקע באפעלקערונג ווי, וועלן מיר זאגן, אין סאסקאטשעוואן, און מינעזאטא האט ניט ווייט פון זיך גרויסע אינדוסטריעלע צענטערן און א ברייטן לאקאלן מארק פאר אירע לאנדווירטשאפטלאכע פראדוקטן איבער'ן גאנצן לאנד.

פרישע מילך איז א פראפיטאבעלער פראדוקט פאר א פארמער. אבער דער סאסקאטשעוואנער פארמער, אויסער די וואס דאווענען צו די עטלאכע שטעט אין דער פראווינץ, האט ניט קיין מארק פאר זיינע מילך. ער מוז עס פארקויפן אין דער פארם פון פוטער. וואס ברייננט אריין א סך וויניקער.

די אנטוויקלונג פון געמישטער פארמעריי וועט פיל פארגרעסערן די פראדוקציע פון אייער, מילכיקס, פלייש, פעל, גרינצייג און א. וו. און וואס וועלן די פארמערס טאן מיט אט דער שפע פון פראדוקטן, וואס זיי אליין נישט קאנען פארברויכן? דער באשריינקטער לאקאלער מארק וועט אזוי פארפלייצט ווערן, און די פריזן וועלן פאלן צו אזא נידעריקן פלאך, אז עס וועט זיך ניט לוינען דער געשעפט אפילו צו ברייננען די סחורה אויפ'ן מארק באזונדערס ווען דאס איז פארבונדן מיט טראנספארטאציע הוצאות.

אזעלכע פאלן האבן מיר געזעען און זעען איצט. נאך ווען געמישטע פארמעריי האלט ערשט ביים אנהויב פון איר אנטוויקלונג. מיר האבן שוין געזעען פאלן, ווי מען האט געדארפט באצאלן מער פארבאט פאר פעל, ווי דער פריז וואס זיי האבן אריינגעבראכט, און מיר זעען איצט, ווי קארטאפל ווערט פארקויפט אין סטארס צו 25 סענט א בושל, און דער פארמער קריגט אזוי ניט אפילו פאר'ן פורל וואס ברייננט די קארטאפל אין שטאט אריין. מיר זעען אויך ווי נידעריק עס איז געפאלן דא דער פריז פון אייער נאך אין יאנווארי, ווען זיי שטייען געוויינלאך זייער הויך. דערפאר וואס די פראדוקציע איז געווען אביסל גרעסער ווי געוויינלאך.

מיר מוזן אויך געדיינקען, אז דער מארק דא וועט ווערן נאך מער באשריינקט נאכ'ן דורכפיר פונ'ם פלאן: א סך פארמערס וואס זיינען איצט קויפער פון אט די פראדוקטן, וועלן דאן אליין ווערן פארקויפער.

עס וועט אזוי פארבלייבן צו פארלאזן זיך אויף דעם אויסלענדישן מארק, און ווי ניט ראיעל אזא מארק איז ווייסן מיר שוין פון ביטערער דערפארונג.

דער פלאן וועט אזוי זייער ווייניק העלפן דער פארמער צו פארבעסערן זיין לאגע. אין וואס דער פארמער נויטיקט זיך, איז אין א ברייטערן לאקאלן מארק פאר אייגע פראדוקטן, דאס הייסט, אין א גרעסערער שטאטיקער קער באפעלקערונג, וואס זאל קויפן די פראדוקטן. דער פלאן פון געמישטער פארמעריי קאן ברייננגען דעם פארמער ממשות'דיקע נוצן נאר דאן, ווען גלייכצייטיק זאל אנגיין א גרויסע אינדוסטריעלע אנטוויקלונג.

אבער דאס מיינט נאטירלאך אימיגראציע, — און וועגן דעם איז לויט דער הערשנדיקער שטימונג גאר ניט שייך צו רעדן.

באַרמאַן - דער טראַגיש אומגעקומענער ניט-געקרוינטער אידישער קעניג פון קאַנאַדאַ

(ספּעציעל פאַר ד. א. וו. דורך "אימא")

א בריוו פון בריוסעל

פון י. שעכטמאַן

אין דער נאַנצער אייראָפּייאישער און אין דער נאַנצער אידישער פּרעסע האָט מען אין דער לעצטער צייט א סך געשריבן און וועגן דעם טראַגישן טויט פון א. אי. דישן מיליאָנער באַרמאַן, וואָס איז מיט א צייט צוריק דער'הרג'עט געוואָרן אין זיין ביוראָ דורך א גריק געאַרגי, וועלכער האָט זיך אויס'ן אָרט אליין גענומען דאָס לעבן. מען האָט דערציילט פאַרשיידענע אינטערעסאַנטע פּרטים וועגן דעם באַמת סענסאַציאָנעלן לעבן פון דעם דאָזיקן פּוי'לישן אידן, וואָס איז מיט דרייסיק יאָר צוריק געקומען אין בעלגיע, וואָס האָט איבער צוואַנציק יאָר געלעבט אין קאַנאַדאַ און איז דאָרטן רייך און מעכטיק געוואָרן; מען האָט אים געדרוקט דער ניט געקרוינטער קעניג פון קאַנאַדאַ; די שוואַרצע באַפעלקערונג האָט אין אים געוועזן דעם אמת'ן הערשער פון דער בעלגישער קאָלאָניע; ער האָט פאַרמאָגט גאָלד-גרובן און קאָלאָסאַלע אינדוסטריעלע און האַנדעלס אונטערנעמונגען; ער האָט טאַרנו'מען א הויכע שטעלונג אין דער בעלגישער געזעלשאַפט, געווען אפט א גאַסט ביי דעם בעלגישן קעניג; ער האָט פאַרמאָגט א פּרעטיקן שלאָס און ער האָט נעהאַט א שם פון איינעם פון די רייכסטע און איינפלוסרייכסטע מענשן פון בעלגיע. זיין טראַגישער טויט האָט צום לעצטן מאָל צוגעצויגן צו זיין איינגאַרטיקער קאַריערע און פערזענלאַכקייט די אויפמערקזאַמקייט פון דער אַלגעמיינער און פון דער אידישער וועלט.

איך וויל ניט טאַטיגער'חזר'ן די פאַרשיידענע פּרטים פון דעם מער אָדער ווייניקער באַקאַנטן לעבן פון אינטערעסאַנטער פערזענלאַכקייט. איך וועל דערציילן וועגן א פערזענלאַכער באַגעגעניש, וואָס איך האָב געהאַט מיט באַרמאַן'ען אַלס מיט א אידן און אַלס מיט א ציוניסט.

איך בין געווען אין בעלגיע אין ציוניסטישער שליחות. איך האָב געהאַט אַן אינטערעס פאַר מענשן מיט א ברייטן פאַרנעם, מיט אַן אומאַפּהייענגיקן בליק. מען האָט מיר אויפגעוויזן אויף בערמאַנען. מען האָט מיר דערציילט, אַז זיין נאַנץ לעבן איז באַרמאַן געשטאַנען ווייט פון וועלכער ניט אין אידישע און ציוניסטישע פראַגן און אינטערעסן. זעלבן ווער האָט אפילו געוואוסט, אַז באַרמאַן איז בכלל א איד. אפילו די אידישע צדקה חברות, וואָס גראַבן אויס פון אונטער דער ערד די מנדבות'דיקע אידישע ל"ן מיליאָנערן, פלעגן לאַזן בערמאַנען צורו. נאָך דעם "וויינס פאַפּיר" פון לאַרד פאַפּילד, האָט זיך אָבער באַרמאַן אליין אַנטפּלעקט אַלס א הייסער איד. ער איז פּלוצלונג צוגעפאָרן מיט זיין פרוי אין אַן אוטאָמאָביל צו דעם בריסלעווער בית-ציון, וואו עס געפינט זיך די ציוניסטישע אַרגאַניזאַציע, און ער האָט נעבעטן אַז מען זאָל אים פאַרברענגען אַלס א ציוניסט אין א באַדייטנדן יעראַלכן מיטגליד'ס אָפּצאַל. דאָס איז געווען די גרעסטע סענסאַציע אין בריוסעל. די דאָרטיקע ציוניסטישע קרייזן זיינען גע-ווען אַזוי איבערראַשט, אַז אויף נאָך דעם האָבן זיי ניט געהאַט דעם מוט זיך נעקער צו באַקאַנען לעבן מיט באַרמאַן'ען אין וועלכע ניט איז וויכטיקערע און גרעסערע ענינים. זיי האָבן זיך אַליין ניט געגלויבט, אַז באַר-מאַן'ען אַלס מיט א אידן און אַלס מיט א ציוניסט.

איך בין געווען אין בעלגיע אין ציוניס-טישער שליחות. איך האָב געהאַט אַן אינטערעס פאַר מענשן מיט א ברייטן פאַרנעם, מיט אַן אומאַפּהייענגיקן בליק. מען האָט מיר אויפגעוויזן אויף בערמאַנ-ען. מען האָט מיר דערציילט, אַז זיין נאַנץ לעבן איז באַרמאַן געשטאַנען ווייט פון וועלכער ניט אין אידישע און ציוניס-טישע פראַגן און אינטערעסן. זעלבן ווער האָט אפילו געוואוסט, אַז באַרמאַן איז בכלל א איד. אפילו די אידישע צדקה חברות, וואָס גראַבן אויס פון אונטער דער ערד די מנדבות'דיקע אידישע ל"ן מיליאָנערן, פלעגן לאַזן בערמאַנען צורו. נאָך דעם "וויינס פאַפּיר" פון לאַרד פאַפּי-לד, האָט זיך אָבער באַרמאַן אליין אַנטפּלעקט אַלס א הייסער איד. ער איז פּלוצלונג צוגעפאָרן מיט זיין פרוי אין אַן אוטאָמאָביל צו דעם בריסלעווער בית-ציון, וואו עס געפינט זיך די ציוניסטי-שע אַרגאַניזאַציע, און ער האָט נעבעטן אַז מען זאָל אים פאַרברענגען אַן "אונזערעקער". זיי האָבן זיך באַהאַלטן פון דער וויינט, און בעת איך האָב אויסגעפרעגט דעם וואונש זיך מיט באַרמאַן'ען צו באַגעגנען פון קאַנאַדאַ, האָבן זיך מיינע ציוניסטישע פריינט אַלץ גרעסערע פרעטענזיעס און שטעלט אין א סכנה די עלעמענטאַרע זיכערקייט אין לאַנד. א קאַלאָניזאַציע מוז פאַטראָ-ניזירט און געשיצט ווערן, אַנדערש שטייט זי אויף א וואולקאַן. איך האָב מורא, אַז ניט ענגלאַנד און ניט די אידן פאַר-שטייען דאָס אין אַ גענוגנדיקער מאַס. איך פיל זיך איצט אַלס איד און ציו-ניסט און דער שווערער צושאַנד פון דער אַרץ-ישראל אַרבעט און פון דער פאַליטישער לאַגע אין נ'ס ציוניזם דערוועקט ביי מיר די גרעסטע זאָרג. איך וויל גלוי-בען אין א דערפאָלג; איך האָב אָבער שווערע סספקות. דאָס וועט מיר אָבער ניט שטערן מיט אַלע מיינע כחות מיטצוהעל-פען יעדע זאַך, וואָס קאָן פאַרבעסערן די לאַגע. וואָס קאָן האָבן א ווירקונג אויף דער ענדערונג פון דעם פאַליטישן מצב. און בערמאַן האָט ארויסגעוויזן אַן אויס-ריכטיקן אינטערעס צו יענעם ציוניסטישן פאַליטישן ענין, וועגן וועלכן איך בין צו אים געקומען. די זאַך איז געווען פאַר אים ניי און ער האָט געבעטן, איך זאָל אים לאָזן צייט דעם ענין צו באַטראַכטן און אַנצונעמען די אַדער יענע אַנטשיי-דונג. ער האָט געבעטן, איך זאָל אים צו-שיקן געוויסע מאַטעריאַלן. ער האָט ביי מיר גענומען דעם אַדרעס, לויט וועלכן ער וואָלט געקאָנט נעבן זיין ענטפער. איך האָב פאַראַלאָזן דעם מענשן מיט א געפיל, אַז דער דאָזיקער "פאַר'נוי'אישטער" מי-ליאָנער האָט אַן אמת'ן און טיפן אינטע-רעס פאַר ציוניסטישע פראַבלעמען און אַז ער וועט אַפשר נאָר אינגיכן נאַנץ אַק-טיוו מיטאַרבעטן אין דער ציוניסטישער זאַך. דער גורל האָט נעוואָלט אַנדערש. אַן אומזיניקער און פּוּלוטאָדיקער טויט האָט נעמאַכט א סוף צו דעם אייגנאַר-טיקן און פיל פאַטרעכיקן לעבן פון באַרמאַן, דעם ניט גענוגקרוינטן קעניג פון בעלגיש-קאַנאַדאַ.

יאַנוואַר, 1931.

רייזע איינדריקע

(סעאַטל)
אַרטיקל צוויי
פון אלחנן

"העוו יור בעגרעדזש רעדי פאַר אינ-ספּעקשאָן", פליז !" — האָט דער קאַנ-דוקטאָר פון "די גרייט נאָרדערן" אויס-געשריען צום צווייטן מאָל. און פון די נעעיילטע פאַסאַזשירן וואָס האָבן זיך אין דעם וואַגאָן געפ'לען, האָבן זיך נאָר אייניקע נעגומען מכין זיין דעם באַגאַזש. "גום אַני בתוכם".

"בלעמן נעקסט !" — האָט זיך ווידער געהערט אַן אויסגעשריי. די טאַרמאַזן האָבן אָנגעהויבן באַטשען, און דער צוג שטראָם איז אויפגעוועזן אַלס אומעטום. נאָך א ווייל, און ער האָט זיך אָפּגעשטעלט.

אין טיר באַוויזן זיך צוויי מיליטעריש געקליידטע אינספּעקטאָרן, אָנגעכמורעט און אַנ'ברוגז'ט, ווי מען וואָלט זיי עפּעס שולדיק געווען. וואַרשיינלאַך דערפאַר, ווייל מען לאָזט זיי ניט צורו אפילו אום דעם הייליקן "קריסטאָס" (וועלכער האָט מיר, ניט אויסגעוויזן צו זיין איבעריקס הייליק אין "יענקי לאַנד").

דעם באַגאַזש האָבן זיי דורכגעקוקט כלאַחר יד, אָבער אַלס "עליען". האָט מען גענומען פרעגן קשיות, און מען האָט מיך טאַקע באַלד איינגעלאָדן (כאָטש ניט זייער העפלאַך) צו גיין מיט זיי אין אַפּס. ס'האָט זיך אָנגעהויבן א סדרה מיט פראַגעס, וועלכע דער שיר ניט גע-רייכט ביז אברהם אבינו. וואָס ס'האָט זיי שטאַרק געוואונדערט איז, ווי קומט עס צו א אידן אַזאַ ריין נאַדריק'שער נאָ-מען ? היינט גיי דערציילט א גוי א מעשה, אז אַמאָליקע יאָרן האָט געקאָנט פאַסירן אַן פאַרלירנדיק א "דזשאַב" ביי דער סי. פּי. אַר., און וועלנדיק עס צורוק קריגן, האָט מען געמוזט משנה השם זיין, נאָר ווי ביי א חולה מסוכן, ר"ל.

ענדלאַך איז אַלעס געפונען געוואָרן אין אָרדענונג ב"ה. האָט מען ערשט באַדאַרפט גיין משלם זיין אַכט דאָלאַר, קאָפּ שטייר, וועלכע מען האָט פאַרשפּאַרט צו-ריק געבן, אויף מיין וועג צורוק אין א באַשטימטער צייט. ווערנדיק פאַרטיק מיט דער "קאַנאַדשטשינע", האָב איך פרייער אָפּגעאָטעמט, און איך בין שוין מיט מזל אין וואַגאָן. א פייף, א קלונג, א טרייסל, און דער צוג לאָזט זיך ווידער אין וועג. די נאַר וואָס צערוידערטע עטלאַכע מאַכאַזשיין האָבן גענומען צורעכט מאַכן זייער באַגאַזש. איינגעאָרדענט זיך באַ-קוועס אין געראַם אויף זייערע ערטער, גרייט צו כאַפּ א געשמאַקן דרעמל, אונ-טער ריטמישן, איינוויגנדיקן קלאַפּן פון די רעדער.

מיר שלאַפט זיך ניט. פאַרשיידענע מחשבות יאָגן זיך דורכן מוח. איך קוק דורכן פאַרטערען פענסטער : דריפ-דריפ-דריפ — פאַטשט דער דריבנער רעגן איבער די שיבן און צעלאָזט זיך אין לאַנגע אויסגעצויגענע ריטשקעלאַך. אין וואַגאָן איז אַזוי שטיל, וואַרעם און רו-איק. ס'וואָלט זיך געוואָלט נעמען די פּעז, און אנשרייבן א פּאַר ווערטער אהיים, אָבער מען קאָן זיך פון פענסטער ניט אָפּרייסן. די נשמה פאַרגייט אין א זיסער און מידער בענקעניש, נאָך וואָס, נאָך געטעמן ? קיין קלאָרן ענטפער אויף דעם קאָן איך זיך אליין ניט געבן. אָבער נאַראַר אין אַזאַ מאָמענט, וואָלט זיך גע-וואָלט אַז די נסיעה זאָל זיך קיינמאָל ניט ענדיקן . . .

בילדער נאָך בילדער טראָגן זיך פאַר-ביי מיינע פאַרנעפּלטע אויגן. קליינע ישובים, פאַרמס, מיקלע פאַרמס וואָו גוט אויסגעפּאַשעטע "האָלסטיין" בחמות פיי-טערן זיך אויף די גרינע לאַנקעס. זייערע שוואַרץ און ווייס געלאַכטעטע פעלן, גלאַנ-ציק אָפּגעוואַשן פון רעגן. א יום-טוב'דיקע מנוחה אויף אַלעס אויסגענאָמען אין עס פרעגט זיך ניט ווילנדיק א פראַגע : צו וואָס האָבן דאָס די ווייסע באַראַרעס קור-מען אויפן אַמעריקאַנער קאָנטינענט, ווער-רען די נאַנצע באַלעבאַטים. פאַרשפּאַרן די שיריים קופּערהויטיקע אין רעזערוואָר, ווייניקער פאַר אַלץ באַקאַנט און וועלכע אין דער נאַנצער אידישער פּרעסע האָט מען אין דער לעצטער צייט א סך געשריבן אין א נאַנץ קליינע ראָלע אין זיין לעבן אוז אין זיין דיינקען; איך האָב געהאַט די מעגלאַכקייט זיך צו באַקאַנען מיט באַר-מאַן'ען אַלס מיט א אידן און אַלס מיט א ציוניסט.

איך בין געווען אין בעלגיע אין ציוניס-טישער שליחות. איך האָב געהאַט אַן אינטערעס פאַר מענשן מיט א ברייטן פאַרנעם, מיט אַן אומאַפּהייענגיקן בליק. מען האָט מיר אויפגעוויזן אויף בערמאַנ-ען. מען האָט מיר דערציילט, אַז זיין נאַנץ לעבן איז באַרמאַן געשטאַנען ווייט פון וועלכער ניט אין אידישע און ציוניס-טישע פראַגן און אינטערעסן. זעלבן ווער האָט אפילו געוואוסט, אַז באַרמאַן איז בכלל א איד. אפילו די אידישע צדקה חברות, וואָס גראַבן אויס פון אונטער דער ערד די מנדבות'דיקע אידישע ל"ן מיליאָנערן, פלעגן לאַזן בערמאַנען צורו. נאָך דעם "וויינס פאַפּיר" פון לאַרד פאַפּי-לד, האָט זיך אָבער באַרמאַן אליין אַנטפּלעקט אַלס א הייסער איד. ער איז פּלוצלונג צוגעפאָרן מיט זיין פרוי אין אַן אוטאָמאָביל צו דעם בריסלעווער בית-ציון, וואו עס געפינט זיך די ציוניסטי-שע אַרגאַניזאַציע, און ער האָט נעבעטן אַז מען זאָל אים פאַרברענגען אַן "אונזערעקער". זיי האָבן זיך באַהאַלטן פון דער וויינט, און בעת איך האָב אויסגעפרעגט דעם וואונש זיך מיט באַרמאַן'ען צו באַגעגנען פון קאַנאַדאַ, האָבן זיך מיינע ציוניסטישע פריינט אַלץ גרעסערע פרעטענזיעס און שטעלט אין א סכנה די עלעמענטאַרע זיכערקייט אין לאַנד. א קאָלאָניזאַציע מוז פאַטראָ-ניזירט און געשיצט ווערן, אַנדערש שטייט זי אויף א וואולקאַן. איך האָב מורא, אַז ניט ענגלאַנד און ניט די אידן פאַר-שטייען דאָס אין אַ גענוגנדיקער מאַס. איך פיל זיך איצט אַלס איד און ציו-ניסט און דער שווערער צושאַנד פון דער אַרץ-ישראל אַרבעט און פון דער פאַליטישער לאַגע אין נ'ס ציוניזם דערוועקט ביי מיר די גרעסטע זאָרג. איך וויל גלוי-בען אין א דערפאָלג; איך האָב אָבער שווערע סספקות. דאָס וועט מיר אָבער ניט שטערן מיט אַלע מיינע כחות מיטצוהעל-פען יעדע זאַך, וואָס קאָן פאַרבעסערן די לאַגע. וואָס קאָן האָבן א ווירקונג אויף דער ענדערונג פון דעם פאַליטישן מצב. עס דערט זיך נאָר געפירט, געפּרוּווט האָבן מיר. דער נעפאַל איז אַזוי גערעכט צו יענעם ציוניסטישן ריכטיקן אינטערעס צו יענעם ציוניסטישן ענין, וועגן וועלכן איך בין צו אים געקומען. די זאַך איז געווען פאַר אים ניי און ער האָט געבעטן, איך זאָל אים לאָזן צייט דעם ענין צו באַטראַכטן און אַנצונעמען די אַדער יענע אַנטשיי-דונג. ער האָט געבעטן, איך זאָל אים צו-שיקן געוויסע מאַטעריאַלן. ער האָט ביי מיר גענומען דעם אַדרעס, לויט וועלכן ער וואָלט געקאָנט נעבן זיין ענטפער. איך האָב פאַראַלאָזן דעם מענשן מיט א געפיל, אַז דער דאָזיקער "פאַר'נוי'אישטער" מי-ליאָנער האָט אַן אמת'ן און טיפן אינטע-רעס פאַר ציוניסטישע פראַבלעמען און אַז ער וועט אַפשר נאָר אינגיכן נאַנץ אַק-טיוו מיטאַרבעטן אין דער ציוניסטישער זאַך. דער גורל האָט נעוואָלט אַנדערש. אַן אומזיניקער און פּוּלוטאָדיקער טויט האָט נעמאַכט א סוף צו דעם אייגנאַר-טיקן און פיל פאַטרעכיקן לעבן פון באַרמאַן, דעם ניט גענוגקרוינטן קעניג פון בעלגיש-קאַנאַדאַ.

יאַנוואַר, 1931.

באַרמאַן - דער טראַגיש אומגעקומענער ניט-געקרוינטער אידישער קעניג פון קאַנאַדאַ

(ספּעציעל פאַר ד. א. וו. דורך "אימא")

א בריוו פון בריוסעל

פון י. שעכטמאַן

אין דער נאַנצער אייראָפּייאישער און אין דער לעצטער אידישער פּרעסע האָט מען אין דער לעצטער צייט א סך געשריבן און וועגן דעם טראַגישן טויט פון א. אי. דישן מיליאָנער באַרמאַן, וואָס איז מיט א צייט צוריק דער'הרג'עט דער'אין בוראָ דורך א גריק געאַרגי, וועלכער האָט זיך אויס'ן אָרט אליין גענומען דאָס לעבן. מען האָט דערציילט פאַרשיידענע אינטערעסאַנטע פּרטים וועגן דעם באַמת סענסאַציאָנעלן לעבן פון דעם דאָזיקן פּוי-לישן אידן, וואָס איז מיט דרייסיק יאָר צוריק געקומען אין בעלגיע, וואָס האָט איבער צוואַנציק יאָר געלעבט אין קאַנאַדאַ און איז דאָרטן רייך און מעכטיק גע-וואָרן; מען האָט אים געדרוקט דער ניט געקרוינטער קעניג פון קאַנאַדאַ; די שוואַר-צע באַפעלקערונג האָט אין אים געוועזן דעם אמת'ן הערשער פון דער בעלגישער קאָלאָניע; ער האָט פאַרמאָגט גאָלד-גרובן און קאָלאָסאַלע אינדוסטריעלע און האַנ-דעלס אונטערנעמונגען; ער האָט טאַרנו'מען א הויכע שטעלונג אין דער בעלגישער געזעלשאַפט, געווען אפט א גאַסט ביי דעם בעלגישן קעניג; ער האָט פאַרמאָגט א פּרעטיקן שלאָס און ער האָט נעהאַט א שם פון איינעם פון די רייכסטע און איינפלוסרייכסטע מענשן פון בעלגיע. זיין טראַגישער טויט האָט צום לעצטן מאָל צוגעצויגן צו זיין איינגאַרטיקער קאַ-ריערע און פערזענלאַכקייט די אויפמערק-זאַמקייט פון דער אַלגעמיינער און פון דער אידישער וועלט.

איך וויל ניט טאַטיגער'חזר'ן די פאַר-שיידענע פּרטים פון דעם מער אָדער ווייניקער באַקאַנטן לעבן פון באַרמאַן אויס-נעשריען צום צווייטן מאָל. אַז פון די נעעיילטע פאַסאַזשירן, האָבן זיך אין דעם וואַגאָן געפ'לען, האָבן זיך נאָר אייניקע נעגומען מכין זיין דעם באַגאַזש. "גום אַני בתוכם".

"בלעמן נעקסט !" — האָט זיך ווידער געהערט אַן אויסגעשריי. די טאַרמאַזן האָבן אָנגעהויבן באַטשען, און דער צוג שטראָם איז אויפגעוועזן אַלס אומעטום. נאָך א ווייל, און ער האָט זיך אָפּגעשטעלט.

אין טיר באַוויזן זיך צוויי מיליטעריש געקליידטע אינספּעקטאָרן, אָנגעכמורעט און אַנ'ברוגז'ט, ווי מען וואָלט זיי עפּעס שולדיק געווען. וואַרשיינלאַך דערפאַר, ווייל מען לאָזט זיי ניט צורו אפילו אום דעם הייליקן "קריסטאָס" (וועלכער האָט מיר, ניט אויסגעוויזן צו זיין איבעריקס הייליק אין "יענקי לאַנד").

דעם באַגאַזש האָבן זיי דורכגעקוקט כלאַחר יד, אָבער אַלס "עליען". האָט מען גענומען פרעגן קשיות, און מען האָט מיך טאַקע באַלד איינגעלאָדן (כאָטש ניט זייער העפלאַך) צו גיין מיט זיי אין אַפּס. ס'האָט זיך אָנגעהויבן א סדרה פראַגעס, וועלכע דער שיר ניט געגאַנגען ביז אברהם אבינו. וואָס ס'האָט זיי שטאַרק געוואונדערט איז, ווי קומט עס צו א אידן אַזאַ ריין נאַדריק'שער נאָ-מען ? היינט גיי דערציילט א גוי א מעשה, אַז אַמאָליקע יאָרן האָט געקאָנט פאַסירן אַן פאַרלירנדיק א "דזשאַב" ביי דער סי. פּי. אַר., און וועלנדיק עס צורוק קריגן, האָט מען געמוזט משנה השם זיין, נאָר ווי ביי א חולה מסוכן, ר"ל.

ענדלאַך איז אַלעס געפונען געוואָרן אין אָרדענונג ב"ה. האָט מען ערשט באַדאַרפט גיין משלם זיין אַכט דאָלאַר, קאָפּ שטייר, וועלכע מען האָט פאַרשפּאַרט צו-ריק געבן, אויף מיין וועג צורוק אין א באַשטימטער צייט. ווערנדיק פאַרטיק מיט דער "קאַנאַדשטשינע", האָב איך פרייער אָפּגעאָטעמט, און איך בין שוין מיט מזל אין וואַגאָן. א פייף, א קלונג, א טרייסל, און דער צוג לאָזט זיך ווידער אין וועג. די נאַר וואָס צערוידערטע עטלאַכע מאַכאַזשיין האָבן גענומען צורעכט מאַכן זייער באַגאַזש. איינגעאָרדענט זיך באַ-קוועס אין געראַם אויף זייערע ערטער, גרייט צו כאַפּ א געשמאַקן דרעמל, אונ-טער ריטמישן, איינוויגנדיקן קלאַפּן פון די רעדער.

מיר שלאַפט זיך ניט. פאַרשיידענע מחשבות יאָגן זיך דורכן מוח. איך קוק דורכן פאַרטערען פענסטער : דריפ-דריפ-דריפ — פאַטשט דער דריבנער רעגן איבער די שיבן און צעלאָזט זיך אין לאַנגע אויסגעצויגענע ריטשקעלאַך. אין וואַגאָן איז אַזוי שטיל, וואַרעם און רו-איק. ס'וואָלט זיך געוואָלט נעמען די פּעז, און אנשרייבן א פּאַר ווערטער אהיים, אָבער מען קאָן זיך פון פענסטער ניט אָפּרייסן. די נשמה פאַרגייט אין א זיסער און מידער בענקעניש, נאָך וואָס, נאָך געטעמן ? קיין קלאָרן ענטפער אויף דעם קאָן איך זיך אליין ניט געבן. אָבער נאַראַר אין אַזאַ מאָמענט, וואָלט זיך גע-וואָלט אַז די נסיעה זאָל זיך קיינמאָל ניט ענדיקן . . .

בילדער נאָך בילדער טראָגן זיך פאַר-ביי מיינע פאַרנעפּלטע אויגן. קליינע ישובים, פאַרמס, מיקלע פאַרמס וואָו גוט אויסגעפּאַשעטע "האָלסטיין" בחמות פיי-טערן זיך אויף די גרינע לאַנקעס. זייערע שוואַרץ און ווייס געלאַכטעטע פעלן, גלאַנ-ציק אָפּגעוואַשן פון רעגן. א יום-טוב'דיקע מנוחה אויף אַלעס אויסגענאָמען אין עס פרעגט זיך ניט ווילנדיק א פראַגע : צו וואָס האָבן דאָס די ווייסע באַראַרעס קור-מען אויפן אַמעריקאַנער קאָנטינענט, ווער-רען די נאַנצע באַלעבאַטים. פאַרשפּאַרן די שיריים קופּערהויטיקע אין רעזערוואָר, עס איז גרעסערע פרעטענזיעס און שטעלט אין א סכנה די עלעמענטאַרע זיכערקייט אין לאַנד. א קאָלאָניזאַציע מוז פאַטראָ-ניזירט און געשיצט ווערן, אַנדערש שטייט זי אויף א וואולקאַן. איך האָב מורא, אַז ניט ענגלאַנד און ניט די אידן פאַר-שטייען דאָס אין אַ גענוגנדיקער מאַס. איך פיל זיך איצט אַלס איד און ציו-ניסט און דער שווערער צושאַנד פון דער אַרץ-ישראל אַרבעט און פון דער פאַליטישער לאַגע אין נ'ס ציוניזם דערוועקט ביי מיר די גרעסטע זאָרג. איך וויל גלוי-בען אין א דערפאָלג; איך האָב אָבער שווערע סספקות. דאָס וועט מיר אָבער ניט שטערן מיט אַלע מיינע כחות מיטצוהעל-פען יעדע זאַך, וואָס קאָן פאַרבעסערן די לאַגע. וואָס קאָן האָבן א ווירקונג אויף דער ענדערונג פון דעם פאַליטישן מצב. עס דערט זיך נאָר געפירט, געפּרוּווט האָבן מיר. דער נעפאַל איז אַזוי געדיכט צו יענעם ציוניסטישן ענין, וועגן ווע

איך קאָנט פאָרן פאַר 50c פון אירגענד וועלכן טייל פון נאָרט ענד ביז צום צענטער פון שטאָט.
מיט א בלין בויירד טעקסי טעלעפאָנירט 24 521 און 24 511
הערי לייאן, מענעדזשער

1 טאָג
נעדיינקט אז מיר קאָנען אייך געבן באַדינונג אויב איר פאָרלאַנגט. דריי קליינינג
אין אַלע אייערע אָדער פאַרבן
ג. ב. פאַרסנאַי, מענעדזשער
37 266, PERTH DYE WORKS LTD.

זינדיק בלוט

א העכסט שפּאַנענדער ראָמאַן פון דעם אידישן לעבן אין אַמעריקע

פון א. ר.

(פאָרטזעצונג)

— זיצט.

— אַט דאָ זעצט זיך.

— קום אַהער בען!

א ווײַלע איז בענדזשאַמין געשטאַנען ווי א פאַרלאָרענער און אויף זיינע ליפּן האָט געריט א צופרידענער שמייכל. ער איז פון דער רעש'יקער אויפגאַמע צוריק געווען פעסטער ביי זיך און עס האָט צו־ריק א שמעק געטאָן מיט פריערדיקע צייטען ווען מען האָט זיך געוואָלט שטאַר־קער חבר'ן מיט אים. זיינע אויגן זיינען געווען ליכטיקער און שטילער, ווי פאַר־צוינן מיט א חלום.

זיינע אויגן האָבן געבלאָנדזשעט איבער די ליכטיקע פרילאַכע פנים'ער און ער האָט זיך דערפילט שטאַרק אויפגעלייגט. שוין א צייט, אז ער האָט זיך נישט גע־פונען אין אַלע קרייז פון באַקאַנטע און חברים. דייט ער האָט זיך צוקרייט מיטן פאָטער און איז פאַרבייבן געווען פון זיין הויז איז ער געווען ווי אָפּגעריסן פון אַלע פריינט און באַקאַנטע. ער האָט זיי נישט געזען און ער האָט נישט געטראַכט פון זיי. פאַרקערט: ער האָט זיך גע־שעמט פאַר זיי. ווען ער פלעגט דערזען אין גאַס א באַקאַנטן, האָט ער אים גאָר אויסגעמיידן. איצט האָט ער זיי אַלע דער־זען צוזאַמען און פ'האָט אים הנאה גע־טאָן, וואָס זיי נעמען אים אַזוי גוט אויף. אָבער סילוויאַ'ן — זי־דאָט ער דערווייל נישט. זי איז נאָך נישטאָ. נאָר זיין אויפגעליינטקייט אין נישט קלענער געווען. ער איז געווען זיכער ביי זיך, אז זי וועט קומען. ער האָט אַליין ניט פאַר־שטאַנען פון וואַנען איז דיזיכערקייט קומט צו אים. אָבער אַזוי האָט ער געפילט מיט אַלע זיינע גלידער.

ביי איין טיש זיינען געזעסן עלטערע מענטשן מיט מר. און מרס. סטאָן, און ביי א צווייטן טיש זיינען געזעסן יונגע לייט מיט די יונגע סטאָנס. אויבן אָן איז גע־זעסן סיידי. זי איז איצט געווען אַנגע־טאָן אין א ווייס זיידן קלייד און אירע גאָלד בלאָנדע האָר זיינען אַרומגע־נומען מיט א זילבער באַנד.

סיידי האָט איצט געקוקט אויף בענ־דזשאַמינען מיט וואונדער און מיט א שמייכל. איר האָט זיך געראַכט, אַז זי האָט אים נאָך קיינמאָל נישט געזען אַזא שיינעם, אַזא יונגן און אַזא ערנסט פאַרטראַכטן.

— האַלאָ מר. וואָלף! — האָט זי אויסגערופן.

בענדזשאַמין איז צו איר צוגעגאַנגען, ער האָט זיך העפלאַך פאַרבויגן, ער האָט וואָרים געדריקט איר האַנט, האָט צוגע־לייגט זיינע ליפּן צו די לאַנג בלייכע פינ־גער, און סיידי האָט געפילט ווי זיינע ליפּן פיבערן. זיין אָטעם איז א געהאַקטער און א הייסער . . . ער האָט אַז גראַטו־לירט, ער האָט אַז צוגעוואונשן און ער האָט זיך אוועקגעזעצט ביי איר טיש, לעבן דזשערין.

אין איז געווען נאָך פריילאַכער ביים טיש. יונגעלייט האָבן זיך געוויצלט, גע־שעפטשעט די מיידלאַך אין די אויערן אריין און די מיידלאַך האָבן געלאַכט מיט אַרויס אין אַלע קרייז פון אַנדערע. אַלע אַנדערע, אַלע אַנדערע, אַלע אַנדערע. אין אַלע אַנדערע אין אַלע אַנדערע אין אַלע אַנדערע

Flake Lye

*לאי זאל כען קיינמאל ניט צעלאזן אין הייסע וואסער.

אין טיש לעפל דזשילעט'ס לאי צע־לאזט אין א נאלאן קאלטע* וואסער מאכט א גוטע, זיכערע פליסיקייט וואס רייניקט שנעל אלעס אין באדרום.

נוצט עס צו וואשן וועגט, דעם דיל, אין דעם זינק און באדטאב . . . און געדיינקט, ווען איר נוצט דזשילעט'ס לאי, איז יעדע זאך דיזינפעקטירט אזוי גוט ווי געריי־ניקט מיט דער איין אָפּערירונג.

איין מאל יעדע וואָך, ווארפט ארין פולע קראפט דזשילעט'ס לאי אין דער קלאָזעט שיסל און עס וועט שטענדיג זיין ריין און די וואסער־וועט לויפן פריי.

* * *

דזשילעט'ס לאי קאן נענוצט ווערן פאר דאזנס אנדערע צוועקן אין דער היים. שיקט פאר דעם נייעם פ ר י י ע ן דזשילעט'ס לאי ביכל אין וועלכן עס זיי־נען באצייכנט די צאלרייכע אופנים וואס זענען אייך העלפן אין אלע אייערע ריי־ניקונגס ארבעטן.

צעלאזן פאר דזשענעראל קליינינג פולע קראפט פאר טאילעט שיסל פולע קראפט צו רייניקן סינקס

GILLETT'S

עס רייניקט אויס דעם באד צימער

אין האלב פון דער געוויינלאכער צייט

דזשילעט'ס לאי "עסט שמוץ"

ברודער מאַרד

העכסט אינטערעסאנטער און שפאנענדער ראמאן

(פארזעצונג)

— איך האב געדענקט, אז נעארג וועט פארן מיט אייך אין ער וועט אייך אפהיטן, — האט דער אדוואקאט ווייטער געזאגט, — ווען דאס איז אבער אוממעגלאך מיט איך זעען, אז אז אנדערער זאל פארן מיט אייך.

— האלט איר מיך פאר א קינד, וועל־כעס מען קאן ניט לאזן אליין, — האט דער אינדיער געזאגט מיט א פארוואורף.

— איך האלט אייך פאר וואס איר זייט,

— פאר א היים בלוטיקן, אומרואיקן מענ־שען, וועלכער קאן זיך ניט איינהאלטן, ווען ער זעט זיין פיינד און שארט זיך אליין.

— אלזא, וואס דענקט איר ? זאל איך גאר ניט פארן.

— דאס האב איך ניט געזאגט .

— איז וואס ווילט איר ?

— איך האב א מאן וועלכער איז אייער און גראף געגארנס פריינט, ער פארט אויך קיין שיקאגא. איך וויל, אז איר זאלט זיך מיט אים באראטן און זאלט קיין זאך ניט טאן אז זיין ווילן.

— ווער איז דער דאזיקער מאן ?

— ער הייסט וועדגלאנד און וועט באלד דא זיין.

— ווען איר געפינט, אז מען מעג זיך פארלאזן אויף דעם דאזיקן הער וועדג־לאנד, בין איך איינפארשטאנען שטענ־דיק זיך צו באראטן מיט אים.

קוים האט ער עס אויסגערעדט, איז

ליליען סעקטער ע"ה

טיף געריט פון דעם גרויסן בראך פון איר פריציטיקן טויט מיט צעבראכענע הערצער און גרויס טרויער דריקן מיר אויס אונזער טיפסטן מיטגעפיל צו אונזער בעסטן פריינט דוד סעק־טער אין די קינדער און דער נאנצער משפחה אויף זייער גרויסן פארלוסט. המקום ינחם אתכם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים.

מר. און מרס. ז. בעלאס
לאנטער, מאסס.

ליליען סעקטער ע"ה

צו מר. ד. סעקטער און קינדער: די מעשים טובים פון אייער פרוי און מוטער, זאלן אייער טרייסט זיין אין אייער איצטיקן שווערן מאָמענט. אונזער טיפ־סטער מיטגעפיל צו אייך און צו דער נאנצער משפחה. כבוד איר ליכטיקן אנדייניק.

מר. און מרס. העדי דיימאנד
267 מאנטאנא עווע.

ליליען סעקטער ע"ה

צו איר מאן און קינדער און צו דער נאנצער פאמיליע דריקן מיר אויס אונזער טיפסטן מיט־געפיל אין זייער שווערן פארלוסט. מיר ווינשן זיי געטרייסט צו ווערן און מער פון קיין צער ניט וויסן.

מר. און מרס. קליימאן
און פאמיליע

ליליען סעקטער ע"ה

צו מר. ד. סעקטער און זיינע פאר'יתומ'טע קינדער דריקן מיר אויס אונזער טיפסטן מיט־געפיל אין זייער שווערן פארלוסט. אין דער ארבעט פאר־דעם ווידער־אויפבוי פון אונזער נאציאנאלער היים, זאלט איר אייער טרייסט געפינען.

יונגע הבונים

ליליען סעקטער ע"ה

מיין טיפסטער מיטגעפיל צו איר מאן און קינדער און צו דער נאנצער משפחה. איך ווינש זיי זאלן געטרייסט ווערן פון נאט, און מער פון קיין צער ניט וויסן

משה נאלדבערג
סאלוואדאר, מאסס.

ליליען סעקטער ע"ה

פריינט ח' ד. סעקטער מיט אייער פאמיליע. טיף איז די וואונד פון אייער גרויסן פאר־לוסט. ווער קען דען טרייסטן. מיר פילן מיט אייך אייער גרוי־סען ווייטיק און ווינשן אייך מער פון קיין צער ניט וויסן.

מרס. מ. בוקאָפסקי
מרס. סאלאוויי
239 פאלסאן עווע.

ליליען סעקטער ע"ה

צו איר מאן און קינדער און צו דער נאנצער פאמיליע דריקן מיר אויס אונזער טיפסטן מיט־געפיל אין זייער גרויסן פאר־לוסט. מיר ווינשן זיי געטרייסט צו ווערן און מער פון קיין צער ניט וויסן.

מר. און מרס. קליימאן
און פאמיליע

משה ראמאוו ע"ה

מיר דריקן אויס אונזער טיפ־סטען מיטגעפיל צו דער פרוי און קינדער און צו דער נאנצער משפחה אין זייער גרויסן פאר־לוסט. מיר ווינשן זיי אלעמען געטרייסט צו ווערן און מער פון קיין צער ניט וויסן.

אינדעפ. בני אברהם
סיק בענעפיט סאס.

(פארזעצונג קומט)

"ריווער סייד דרייוו"

דראמע פון ל. קאברין

אין קווינס טעאטער

פרייטאג און שבת, פעברואר 27 און 28

באנוצט זיך מיט די קאלומס
— פון —
"דאס אידישע וואָרט"
פאר אלע
היימישע און געשעפט
אנגעלעגנהייטן

Classified Section קלאסיפייד סעקשען

שפעציעלע פרייזן פאר ארווערטייזינג אין דער קלאסיפיצירטער אפטייליינג

איין מאל, 5 ס. פער "אנייס ליין"		פאר 3 מאנאטן,	$2.15 "
פאר א וואָך, 20 ס "		פאר 6 מאנאטן,	$4.00 "
פאר א מאנאט, 75 ס. "		פאר 1 יאר,	$7.50 "

:: פערזענלאכעס ::
PERSONAL

PROF. SCOTT 88 106
290 פארטערוש עוו. איבער לייסנאוס סטאטער נייסטע בעסטע פאקס מאשן און וואלץ סטעפס פלאשן און סטריפסלי פריוואטע לעסאנס. פולער קורס פון לעסאנס $5.00.

R.B. ORMISTON
פלאָריסט
צוויי סטארס צו אייער באדיינונג
96 Osborne St., Phone 42 386
340 Portage Ave., Phone 24 791
בלומען טעלעגראפירט איבעראל

לייף אינשורענס
בעסער צו האבן א פאליסי און ניט האבן עס, איידער דארפן דאס און ניט האבן.
P. A. TEMPLETON
807 Electric Railway Chambers
Phone 89 688

טייפרייטערס
באנקראט סייל, רעמינגטאן, אנדערוואוד, וואודסטאק און א. וו.
T. A. WEIR
Ph 28 800 247 Notre Dame Ph. 24 783

היים און אפיס פורניטשור פארלאנגט
פאר מזומן געלט.
KILSHAW'S
Auctioneers
Canada Bldg. Phone 29 040

AACTIVE MESSENGER & TRANSFER
פורניטשור געמופט
PH. 26 062 121 ALBERT ST.

We Pay Highest Prices
פאר אלטן גאלד, אלטן זילבער און גאלד ברידזיש ארבעט. מיר פארקויפן דזשעלרי, איינגערס, דייטאנד רינגס צו נידעריקסטע פרייזן.
703 MAIN ST. — PHONE 89 938

לייכטע ארטש סופארטערס געמאכט צו אינדיווידועלן איינדרוק. פון דאקטאר און פון קולטור.
MODERN FOOT CORRECTION LABORATORY
812 Toronto General Trusts Bldg.
Phone 80 767

A. MUIR
אוטאָמאָביל־ריזיירטער
רוקא פיניש־ינג סטייש־אן
פענדערס און באדי ריפעירס
376 FURBY ST.
PH. 33 255

געשעפט געלעגנהייטן
Business Opportunities

אפארטמענט בלאק, נארט ענד, 21 סוויטס, יערליכער רענט $11.000. וועט פארבייטן אויף שטאטיקער פראפערטי און קעש.

אפארטמענט בלאק, 7 סוויטס, יערליכער רענט $3.060. פריין $17.000. ר. ר. זאנאייבל טערמס.

דזשענעראל, שטעטל אין צענטער פון א גרויסן דיסטריקט. קיין אפאזיציע. האט א פאסט אפיס אין סטאר. יערליכער אומ־זאץ $40.000. נידעריקער רייט אויס דאלאר.
SCOTT REALTY CO. Ltd.
11 C.P.R. Office Bldg. Phone 89 644

אינשורענס

די עלסטע און ראיעלסטע לעבנס. פייער און אוטאמאביל קאמפאניס.
ריל עסטייט
שנעלע, ארנטלאכע באהאנדלונג פאר קויפער און פארקויפער. מארטגעדזשעס און לאנס אונזער ספעציאליטעט.
שיפס קארטן און געלט שיקונג
דורך "באלטיק אמעריקא ליין".
געשעפט געלעגנהייטן
דער גרעסטער אויסוואל פון גוטע גע־שעפטן אין סטאט און אויף קאנסרי.
עס וועט זיך אייך באצאלן זעהן
ח. פערלמאן און נ. זעלטשען
MUTUAL AGENCIES
874 Main St. Phone 51 000

:: שטעלע פארלאנגט ::
SITUATION WANTED

א קלארק מיט 5 יאר עקספיריענס פאר־לאנגט א שטעלע אין א דזשענעראל סטאר קאן ריידן ענגליש, אוקראיניש, דייטש און רוסיש. זיך ווענדן צו
M. SHECHTMAN
P. O. Box 57 Roblin, Man.

ארבעטער פארלאנגט
HELP WANTED

פארלאנגט א אידישן דזשענעראל אייר־דזשענט פאר א לייף אינשורענס קאמפא־ני. גוטע געלעגנהייט. זיך ווענדן צו "דאס אידישע וואָרט, באקס 4320.

* * * * * * * * * * * * * * * * *
* לייענט "דאס אידישע וואָרט" אייער *
* איינענע ציימונג, נעדרוקט אין אונ־ *
* זער איינענער שפראך, פאר אונזערע *
* איינענע אינטערעסן פארשפרייט אין *
* אלע אידישע היימען פון ווינניפעג און *
* מערב קאנאדע. *
* * * * * * * * * * * * * * * * *

:: צו פארקויפן ::
FOR SALE

פולי מאדערן דאבל הויז איינע פון די בעסטע הייזער אין נארט ענד, ברייננגט אריין איבער $120.00 מאנאטלאכן רענט. מוז באלד פארקויפט ווערן פאר א פריין וואס אין זיכער די גרעסטע מציאה פון היינטיקן סעזאן.
געלט צו לייען אויף מארטגעדזשעס, אינשורענס פאר אלערליי צוועקן.
סוויסס און הייזער צו פארלענטן.
Sheps Agencies Ltd.
804 מיין סטריט
טעלעפאנס 761 55 און 807 53

גאראנטירטע גענוצטע קארס
אלע סארטן און מאדעלן
אויב איר ווילט אן עכטע גוטע גענוצטע קאר צו א פאסיקן פרייז, זעט
W. J. BOTTLE
Carter-Latter Motors Ltd.
Phone 89 367 Res. 502 179

פארלאנגט א קאטערזש אדער א באנגאלא אויף וועלכער עס איז גוטער נאס אין דער נארט ענד, וואס קאן געקויפט ווערן מיט א קליינעם קעש פיימענט. רופט אפ
MR. LAWRIE, OF.
J. J. SWANSON & CO. LTD.
601 Paris Bldg., Phone 26 349
or Evgs. 56 471

"איין־מינוט"
וואשינג מאשינען
דעמאנסטרייטארס
פון $50
בלויז 5 מאשינען. טראגן אן 1 יאריקע גאראנטיע.
זיינען גענוגט געווארן אין סטאר בלויז צו דעמאנסטרירן און זיי זיינען ווי נייע. קופערנער טאב, שווערער ניקעלנער אינגעווייד, פול סווינגינג רינגער און דריקא געפינישט
פאנט 181 80 פאר א דעמאנסטריישאן
321 נערי סטריט

:: צו פארענטן ::
FOR RENT

צו פארענטן א שיינעם דריי רום סוויט אין באלטיק אפארטמענט. מעסיקע רענט. זיך ווענדן צום קערטייקער, סוויט "די", טעלעפאן 668 56.

צו פארענטן א פולי מאדערן 6 רום הויז אין א גוטן לאגיישאן. זיך ווענדן צו מ. דזשייקאב, 154 סעלקירק עוועניו.

ראמאנא קאורט
269 פרינסעס עוועניו
ווינינג־סווערטע 3 רום סוויטס, עלעקטרי־שע אויוונס מעסיקער רענט
זיך ווענדן צום קערטייקער.
The Equitable Trust Co.
377 Portage Ave. Phone 24 371

טאראנטער רב פאר ישיבת "עץ חיים"

הרב ר' מרדכי לאנגער פון טאראנטא

אין איצט אין ווינינפעג צוליב די אינטע־רעסן פון "עץ חיים" ישיבה, די גרעסטע ישיבה פון ירושלים, וועלכע געפינט זיך אין א גרויסער נויט און דער רב איז מגרב זיין צייט און מי צוליב דעם "עמיר־דזשענסי פאנד". — ער וועט אויך באזוכן די שטעט פון אונזער מערב. אין דער אויר־בנדערמאנטער ישיבה לערנען טויזנט קינ־דער.

ווער הרבנים דפה.

געדיינקט
דעינטי וויהייט
קאסט בלויז 20 סענט
און ווען איר ברייגט אייער דעינטי וויהייט פלעשל צום גראסערימאן וועט איר קריגן
דריי סענט צוריק

איך וויל אז איר זאלט געדיינקען אויב איר דארפט
אינשורענס
פאר פייער אוטאמאביל פליט גלעס האלר־אפ לעבנס פארזיכערונג
פאנט מיר 52 619 אדער 21 989
ארעצקי A. HARRIS

NEW PALACE THEATRE
היינט
"קאמאן קלעי"
מיט קאנסטאנס בענעט און לו דיירס
אויך קאמעדיע. נייעס, פיטשורעטס

פאר א גוטן כשר'ן היימישן מאלצייט
פרובירט
HARRY'S KOSHER DELICATESSEN
258-260 FORT STREET
Phone 25 977

ספעשל
אויף נומער 1 טרוקענע
טעמעריק האלץ
$6.50 א קאָרד
בלויז סי. א. די דעליווערים נוצט אויס דעם דאזיקן ספעציעלן אנבאט אזוי לאנג ווי עס איז נאך פאראן א זאפאס, און טעלעפאנירט אייערע אָרדערס צו
51 112
שנעלע דעליווערי

איידער איר אָרדערט אייער מצה
ווענדעט זיך צו דער
אינדעפענדענט מצה קאמפ.
און איר וועט שפארן געלט און העלפן א ווייניפעגער אינדוסטריע
מ. נאראָוועי,
פרעזידענט און גענעראל מענעדזשער
510 Selkirk Ave., Winnipeg, Man.

אין פעלעם טעאטער

היינט ווערט געוויזן דאס באריומטע בילד "קאמאן קלעי", געשפילט פון אן ערשט קלאסיקן קעסט מיט קאנסטאנס בענעט און לו דיירס אין די הויפט ראלן. אינטערעסאנט און אמוזירנד פון אנפאנג ביז'ן סוף. די קריטיק האט איבעראל זיך אפגערופן מיט די בעסטע מיינונגען וועגן דעם דאזיקן בילד. עס ווערט אויפגעוויזן א דוריכאויס ריידנדיקע קאמעדיע. נייעס און פיטשורעטס. די דאזיקע פראגראם אין פעלעם טעאטער.

טרויט דעם רייכן באנקיר זייערע לעצטע אפגעשפארטע גראשנס, זיינען געלאפן אין קאפע מעטראפאליטאן, וואו עס האט זיך געפונען די קאנטאר פונם באנק געשעפט דזשאנסאן ענד קא. און האבן געוויינט געשריען און געפאדערט זייער געלט.

אבער ניט נאר ארימע מענשן זיינען גע־שטאנען פאר דעם באנקיר דזשאנסאנס אפס מיט בלייכע געזיכטער און פארווייני־טע אויגן, עס זיינען אויך געפומען נאנץ רייכע מענשן, באנקירן, קופלייט, אקציא־נערן און באזיצער פון שיפן, וועלכע האבן געהאלטן זייער געלט ביים רייכן באנקיר אדער האבן געהאט אקציען פון די בענק און געשעפטן, וואו ער איז געווען פרעזי־דענט אדער דירעקטאר.

די נאכריכט אז דער באנקיר דזשאנסאן האט באנקראטירט און צאלט ניט א סענט, האט געווירקט אויף אלעמען, ווי א דר־נערשלאג פון א קלאָרן הימל. אזוי אומדערר־ווארטעט אז זי אנגענומען.

די פאליציי איז געקומען און האט גע־זוכט דעם באנקיר — ער איז אבער פאר־שוואונדן און זיינע קאנטארן זיינען גע־שלאסן. מען האט אויפגעריסן די טירן און מען איז אריינגעקומען אין קאנטאר. דאס מעבל איז געשטאנען אויפ'ן ארט, די קאסע אבער איז געווען ליידיק, די גע־שעפטס ביכער זיינען פארשוואונדן גע־ווארן. מען האט געוואלט ארויסלייגן אן אדעסט אויף דעם הויז, וואו עס האט זיך געפונען דאס קאפע מעטראפאליטאן און די קאנטאר, האט זיך ארויסגעוויזן אז דער באנקיר האט מיט עטלאכע טעג פריער פארקויפט אלע זיינע הייזער אין לאנדאן.

די פאליציי איז געווען פארצווייפלט, ווענדלאנד האט אויפמערקזאם געמאכט דעם שעף פון דער לאנדאנער געהיים פאָ־ליציי, אז עס גייט היינט אפ א שיף קיין אמעריקע, מען מוז זעען פייליכט געפינט זיך דארט דער באנקיר דזשאנסאן אויפן ווענדלאנד איז ניט געווען. קיין געהיים אנענט פון דער פאליציי, ער האט שטו־דירט מיט אויסגעפארשט די פארברעכער וועלט אויס געהיימע אורזאכן, וועלכע ער פלעגט קיינעם ניט זאגן. זאגא רזיין בעס־טער פריינט, אדוואקאט שארפ, האט ניט געוואוסט פאר וואס ווענדלאנד איז אזוי פארארגערט אויסגעגעפינען א בארברעכער, באזונדערס ווען די לאנדא־נער פאליציי איז ניט אומשטאנד דאס צו טאן.

ווענדלאנד איז אין אלגעמיין געווען א מערקווירדיקער מענש. ער איז געווען העכסט געבילדעט און האט זיך מיט קיין זאך ניט באשעפטיקט. ער האט ניט גע־וואלט האבן קיין פרוי, קיין קינדער, זאָ־נאר ער האט קיינמאל ניט געדענקט ווען דעם. ער האט אבער געהאט א סך גאר א סך באקאנטע, אבער זייער ווייניק פריינט, וועלכע האבן אים בעסער געקאנט און גע־וואוסט מיט וואס ער באשעפטיקט זיך.

(פארזעצונג קומט)

(פארזעצונג)

— איך האב געדענקט, אז נעארג וועט פארן מיט אייך אין ער וועט אייך אפהיטן,

— האט דער אדוואקאט ווייטער געזאגט, — ווען דאס איז אבער אוממעגלאך מיט איך זעען, אז אז אנדערער זאל פארן מיט אייך.

— האלט איר מיך פאר א קינד, וועל־כעס מען קאן ניט לאזן אליין, — האט דער אינדיער געזאגט מיט א פארוואורף.

— איך האלט אייך פאר וואס איר זייט,

— פאר א היים בלוטיקן, אומרואיקן מענ־שען, וועלכער קאן זיך ניט איינהאלטן, ווען ער זעט זיין פיינד און שארט זיך אליין.

— אלזא, וואס דענקט איר ? זאל איך גאר ניט פארן.

— דאס האב איך ניט געזאגט .

— איז וואס ווילט איר ?

— איך האב א מאן וועלכער איז אייער און גראף געגארנס פריינט, ער פארט אויך קיין שיקאגא. איך וויל, אז איר זאלט זיך מיט אים באראטן און זאלט קיין זאך ניט טאן אז זיין ווילן.

— ווער איז דער דאזיקער מאן ?

— ער הייסט וועדגלאנד און וועט באלד דא זיין.

— ווען איר געפינט, אז מען מעג זיך פארלאזן אויף דעם דאזיקן הער וועדג־לאנד, בין איך איינפארשטאנען שטענ־דיק זיך צו באראטן מיט אים.

קוים האט ער עס אויסגערעדט, איז

אז איידער די פאליציי וועט זיך אויס־קראצן אים צו ארעסטירן, וועט ער אנט־לויפן.

— דאס וואלט געווען זייער שלעכט, אזא פארבריכער מוז מען ארעסטירן.

— איך בין נאך עפעס געווער געווארן.

— א נייעס פארברעכן ?

— איך ווייס אליין ניט, ווי איך זאל עס אנרופן. איר וועט מיך אויסלאכן, ווען איך וועל עס אייך דערציילן, עס איז אבער אמת.

— איר מאכט מיך נייגעריק, מר. ווענדלאנד. דערציילט וואס איר ווייסט.

— דער באנקיר דזשאנסאן האט אויס־געקליבן די בעסטע און פעאיקסטע גנבים פון לאנדאן און האט געגרינדעט מיט זיי א פאראיין, א בונד, א יונען אזא, — איך ווייס אליין ניט ווי דאס אנצורופן — איך "ד־ד העלדן פון נאכט".

— איר דערציילט מיר א בבא־מעשה, א פאבל פון טויזנט און איין נאכט, הער ווענדלאנד.

— ניין, הער שארפ ! עס איז קיין פאבל קיין בבא מעשה, עס איז די ריינע וואר־הייט. איך ווייס אפילו אז דער דאזיקער בונד האט א פרעזידענט, אדער א קאפיטאן וועלכער פירט אלע בעשעפטן פונם בונד.

— פון וואנען ווייסט איר עס ?

—איך האב דאך אייך געזאגט, מיט געלט קאן מען אלעס מאכן. איך האב אויך דאס זעלבע געטאן. פאר עטלאכע פונט סטערלינג האט מיר א מיטגליד פון דעם דאזיקן בונד דערציילט אלעס.

— וואס איז דער צוועק פון דעם דאזיקן — לאנדאן איז צו קליין פאר זיי, מען מוז זוכן נייע פלעצער : פארין, בערלין, ווין, פיטסבערבורג און אמעריקע. אזוי ווי עס איז איצט א וועלט אויסשטעלונג אין שי־קאגא, האט דער בונד געפונען אז שיקאגא איז איצט דאס בעסטע פלאץ אין דער וועלט.

— דער פלאן איז גרויסארטיק ! — דער באנקיר דזשאנסאן האט געווים א פעאי־קע קאפ ! — האט דער אדוואקאט אויס־גערופן.

— איך ווייס זאגאר, אז פינף און צוואנציק פון די פעאיקסטע באנדיטן זיי־נען שוין אוועקגעפאָרן קיין אמעריקע. זיי זיינען געפאָרן איבער האמבורג.

— ווער איז דער פרעזידענט אדער דער קאפיטאן פון די־דאזיקע העלדן פון נאכט.

— דאס ווייס איך נאך דערווייל ניט.

— איך ווייס נאר אז ער שטאמט פון אן אריסטאקראטישער פאמיליע.

— פאר וואס זאלט איר ניט זעען, אז מען זאל אים ארעסטירן.

— איך וויל זיך ניט לעכערלאך מאכן. איך האב נאך קיינע באווייזן קעגן אים.

— איך דענק וועגן מען זאל ארעסטירן דעם באנקיר וואלט מען שוין געקאנט ארעסטירן די גאנצע באנדע.

— דער באנקיר איז צו קלוג, ער וועט זיך ניט לאזן אזוי לייכט ארעסטירן. ער איז שוין געווים אנטלאפן, איך וועל אים אבער ניט אפלאזן, איך וועל אים נאכפאָרן קיין שיקאגא און וועל דארט ארעסטירן די גאנצע באנדע, אלע העלדן זייערע.

— ווען דענקט איר צו פאָרן קיין שי־קאגא ?

— ווען איך וועל ענדיקן מיינע געשעפ־טען אין לאנדאן.

זיי האבן נאך גערעדט א לענגערע צייט און זיינען זיך צעגאנגען.

די נאס, וואו עס געפינט זיך די "קאפע מעטראפאליטאן" איז איינע פון די פריי־לאכסטע.

פון גאנץ פרי ביז שפעט אין דער נאכט קאכט עס דארט, עס רויש, עס זידט און קאכט ווי אין א קעסל : פערד באנען, קארעטעס און עקספרעס וואגענס גיין הין און הער, אז עס איז א וואונדער, ווי אזוי פוס גייער געפינען נאך פלאץ צו גיין אי־בער אזא נאס.

עס איז א שיינער טאג אין מאי, לאנ־דאן לעבט ווי געוויינלאך, פולצלונג אבער האט זיך ארום דער "קאפע מעטראפא־ליטאן" געבילדעט א גרויסע גרופע מענ־שען, א קנויל פון מענשלאכע קערפערס האט פארשטעלט די גאנצע נאס, די פערד באן איז געבליבן שטיין, די קארעטעס, דראשקעס, עקספרעס וואגנס און אנדערע פורן זיינען געבליבן שטיין ווי צוגע־שמידט און קאנען זיך ניט רירן ניט אחער און ניט אהין.

עס איז געווארן א ליארעס, א נעשריי, א געוואלד, א זידלעריי, א געשימפעריי, א נעדרענגעניש, א שטויסן זיך, א שטופ־זיך און רייסן זיך, אז האבן נעמוזט אנ־קומען פאליסלייט. אויף פערד, וועלכע האבן געמוזט מאכן א שטיקל אדרעגונג.

— וואס איז אבער די אורזאך פון דעם דאזיקן ליארעס און געשריי ?

די גרויסע באנקיר פירמע דזשאנסאן ענד קאמפאני האט באנקראטירט. ווי א בליץ האט זיך פארשפרייט די דאזיקע שרעקלאכע נאכריכט איבער לאנדאן. צע־נערטויזנטער מענשן, וועלכע האבן פאר־